

MEKTEP

ÖZKURBİR AYLIK EĞİTİM DÜŞÜNCE DERGİSİ

YIL : KASIM 2025

SAYI : 06

www.ozkurbir.org

**HER SATIR BİR DUA,
HER SAYI BİR MEKTEP**

@ozkurbir

ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI BİRLİĞİ

DERNEĞİ

İÇİNDEKİLER

01- ERKEN KAYIT DÖNEMİ : SADECE KONTENJAN DOLDURMAK DEĞİL, GÜVEN TAZELEME ZAMANI **ALİ DAYIOĞLU**

03- VELİ MERKEZLİ ÖZEL OKULLAR VE EĞİTİMİN GELECEĞİ **HAMİ KOÇ**

05- LİSE EĞİTİMİNDE YENİ MODEL ARAYIŞI **BİLGİN PELİSTER**

07- SINIF VE ÖTESİNİ YÖNETMEK **RASİM KARAGÜL**

09- ROBOT ÇAĞINDA İNSAN YAKLAŞIMLARI **SALİH UYAN**

11- GÖRÜNMEYEN DERSLER - TÜRK EĞİTİMİNDE HAYATİ AMA GÖZ ARDI EDİLEN KONLAR ÜZERİNE **DANYAL SÜZGÜN**

13- KÜLTÜREL KODLARLA ÇELİŞEN RESMİ İDEOLOJİ SENDROMU - ÖZE DÖNÜŞ ZAMANI **SEBAHATTİN KAZAZ**

16- DİJİTAL KÖLELİĞİN DAYANILMAZ CAZİBESİ **NACİ BEKTAŞ**

17- ÖĞRENME, ÖĞRETMEN ANLATIRKEN DEĞİL, SUSTUĞUNDA BAŞLAR **ENES OKUTAN**

20- HİKÂ-Y-İ HAYAT **ŞAHİN KARATAŞ**

21- VİCDANIN MÜFREDATI VE EĞİTİMİN AHLAK KODLARI YADA UÇURUMUN KENARINDAKİ ÇAM AĞACI **EMİN KEVEN**

24- SÖZ VERMEDE 2GH FORMÜLÜ **ERDEM KILIÇ**

25- BİLİNEN EN ESKİ TÜRK ŞARKISI **DOÇ. DR. ERDAL KILIÇ**

27- EĞİTİMDE MÜZAREKE VE DİYALEKTİK: FELSEFE - BİLİMSEL İNCELEME **MEHMET YILDIRTAN**

31- BİR ANNENİN ÇÖP ARASINDA KAYBOLAN ÇIĞLIĞI **MEHMET COŞAR**

32- DUALİST **RAMAZAN AKSOY**

35- GÖRÜNMEK Mİ YÖNETMEK Mİ? **ADEM KEVEN**

37- PRENSES ERKEK - SİRK ASLANI **RIDVAN AKLAN**

39- ERKEN YAŞTA KARAKTER EĞİTİMİ **Ö. FARUK KONCA**

41- MERHUMU NASIL BİLİRDİK **HACER ELBEY**

42- ZİNCİRİ ÖPMEK: STOCHOLM ÜZERİNE **HACER ELBEY**

43- GİTTİLER **HALİL ÖZ**

44- OKULLARDA ÖDEVSİZ EĞİTİM MÜMKÜN MÜ? **ALİ SEDAT ASLAN**

www.ozkurbir.org

İmtiyaz Sabihi

B. ENİS ŞENER

Yönetim Kurulu

- ALİ DAYIOĞLU
- ADEM DOĞAN
- BİLGİN PELİSTER
- HAMİ KOÇ
- HİDAYET DOĞAN
- İSMAİL GÜLER
- KADİR ÜNAL
- MEHMET COŞAR
- OLCAY TOPRAKLI
- RASİM KARAGÜL
- ŞEYHALİ TUĞ

Yayın Editörü

Doç. Dr. ERDAL KILIÇ

Sanat Danışmanı

- CEMAL TOY

Yayın Kurulu

- ERBİN SOYGÜR
- CENGİZ DİNÇER

Dijital

SELAHATTİN POLAT

SEPOL BİLİŞİM
Web Internet - Bilişim Teknolojileri

Değerli Okurlarımız,

Mektep Dergisi'nin altıncı sayısında yeniden sizlerle buluşmanın heyecanı ve huzurunu yaşıyoruz. Her sayımızda olduğu gibi bu sayıda da, eğitimi yalnızca bir kurum değil, bir kültür, medeniyet ve insan inşası meselesi olarak ele alıyoruz.

Zamanın ruhu hızla değişiyor. Teknoloji, zihinlerimizi; alışkanlıklar, kalplerimizi dönüştürüyor. Ancak biz biliyoruz ki insanın özünü diri tutan şey, bilgiyle yoğrulmuş hikmettir. Mektep, bu hikmetin izini sürmeye; çağın karmaşası içinde insana, düşünceye ve değerlerine yeniden ayna tutmaya devam ediyor.

Bu sayımızda kalemler, eğitimde derinleşmenin, fikrin dirilişinin ve insanın hakikat arayışının izini sürüyor. Her yazı, bir ders; her kelime, bir çağrıdır:

Kendimizi, birbirimizi ve mektebimizi yeniden hatırlamak için.

Okurken düşünmenizi, düşünürken hissedip yeniden inanmanızı diliyoruz.

Kalemleriyle emeğini, yüreğini katan tüm yazarlarımıza; dikkatle, sevgiyle takip eden siz kıymetli okurlarımıza teşekkür ederiz.

Yeni bir sayfada yeniden buluşmak ümidiyle...

B. Enis ŞENER

ÖZKURBİR Genel Başkanı

ERKEN KAYIT DÖNEMİ : SADECE KONTENJAN DOLDURMAK DEĞİL, GÜVEN TAZELEME ZAMANI

ALİ DAYIOĞLU
ÖZKURBİR BAŞKAN YARDIMCISI

**Erken kayıt dönemi
yalnızca kontenjan
doldurma zamanı değil;
ailelerle güven bağı
kurma, okulun duruşunu
yenileme ve kurumsal
itibarının tazelandığı bir
süreçtir.**

Her yıl olduğu gibi bu yıl da kış aylarıyla birlikte özel okullar için kritik bir dönem başlıyor: Erken kayıt süreci. Bu süreç; sadece öğrenci kazanma değil, aynı zamanda itibar tazeleme, veli ile gönül bağı kurma ve kurumsal duruşu gösterme zamanıdır.

Bir eğitim yöneticisi, özel okullar derneği mensubu ve aynı zamanda iş dünyasının içinde yer alan biri olarak ifade etmek isterim ki, özel okulların bu döneme sadece “ticari bir dönem” gözüyle bakması; kısa vadeli kazançlara yol açsa da uzun vadede kurumsal zarara neden olabilir. Bu yüzden erken kayıt süreci, stratejik bir yönetim ve samimi bir iletişim gerektirir.

1. Fiyat Politikası: Şeffaflıkta Bereket Vardır

Veliler günümüzde artık yalnızca eğitim kalitesini değil; şeffaflığı, öngörülebilirliği ve tutarlılığı da önemsiyor. Fiyat artışları elbette kaçınılmaz olabilir; ancak bu artışların nedenleri doğru bir iletişimle anlatılmazsa, kamuoyunda güven kaybı yaşanır. Fiyatlar belirlenirken enflasyon, maliyetler, öğretmen maaşları gibi gerçek veriler paylaşılmalı; spekülasyonların önüne geçilmelidir. Ayrıca fiyatın yanında velilere sunulan hizmet paketleri netleştirilmelidir. “KDV dahil mi?”, “Servis ve yemek içinde mi?” gibi sorular muğlak bırakılmamalı.

2. Ölçüsüz Reklamdan Kaçın, Gerçek Vaatlerde Bulun

Rekabetin yoğun olduğu bir dönemde her okul “en iyi” olduğunu iddia eder hale geldi. Ancak gerçek başarı; velinin memnuniyeti, öğrencinin gelişimi ve toplumsal katkıyla ölçülür. Abartılı reklamlar, “sınav şampiyonu” afişleri ya da gösterişli videolar yerine; samimi veli röportajları, öğretmen görüşleri ve şeffaf başarı hikâyeleri daha etkili ve kalıcı iz bırakır. Unutmayalım, veliler artık “gösteri” değil, “güven” arıyor.

3. Veli ile Temas: Kalıcı İlişkiler Kısa Vadeli Kampanyalardan Üstündür

Kampanya, indirim, promosyon elbette ticari araçlardır. Ancak bir okulun en büyük reklamı memnun velisidir. Bu sebeple; erken kayıt süreci boyunca her okulun mutlaka birebir veli görüşmeleri yapması, okulun pedagojik ve ahlaki yaklaşımını paylaşması gerekir. Bu noktada okul müdürlerinin, rehber öğretmenlerin ve akademik kadronun veliyle birebir teması çok değerlidir. Bu temaslar, yalnızca ikna için değil, aynı zamanda değer aktarımı ve kültür paylaşımı için bir fırsattır.

4. Personel ile İletişim: Öğretmen de Sürecin Parçasıdır

Erken kayıt süreci yalnızca idarecilerin değil; öğretmenlerin de sahiplenmesi gereken bir dönemdir. Öğretmene sürecin ekonomik ve pedagojik yönü doğru anlatılmalı, öğretmen kendini sürecin dışında hissetmemelidir. Çünkü veliyle birebir iletişimde en büyük rolü öğretmen oynar. Aidiyet duygusu yüksek bir kadro, veliye de güven verir.

5. Ahlaki Duruşunuzu Unutmayın: Eğitimde Bereket, Helâl Kazançla Olur

Unutmamamız gereken en temel ilke şudur: Eğitim sektörü bir “pazar” değil, bir “emanet alanıdır.”

Her öğrenci bir emanettir. Her veli bir duadır. Ve her alınan ücret, hakkıyla verilmiş bir emeğin karşılığı olmalıdır.

Bu yüzden kayıt süreçlerinde yapılan her yönlendirme, her kampanya ve her karar; kul hakkı ve mesuliyet bilinciyle alınmalıdır. Bu duruş, kısa vadeli değil, sonsuz kazançların vesilesidir.

Erken kayıt süreci sadece öğrenciyi okula almak değil; aileyi bir eğitim iklimine dahil etmek demektir. Bunu ticari bir fırsat değil, bir hizmet misyonu olarak gören okullar, sadece kayıt değil, hayır duaları da kazanır.

Tüm özel okullarımıza bu süreçte bereketli, ahlaklı ve uzun vadeli kazanımlar diliyorum.

Unutmayın:

Kazanan okul, kontenjanı dolan değil; gönülleri dolan okuldur.

VELİ MERKEZLİ ÖZEL OKULLAR VE EĞİTİMİN GELECEĞİ

HAMİ KOÇ
EĞİTİMCİ - SOSYOLOG

**Özel okullarda artık
kayıt masa başında
başlayan 'tercih oyunu'
değil, velinin
beklentisinin öğrencinin
öğrenme hakkına nasıl
dönüştüğünü
sorgulayan bir geleceğe
bakıyoruz; çünkü
eğitimde esas 'çeviren'
güç, velinin değil
öğrencinin ihtiyaç ve
potansiyelidir.**

Eğitime dair gündemimiz o kadar dolu ki "Önümüzdeki dönemde hangi konuya daha çok vakit ve enerji harcanmalı?" sorusuna cevap vermek zor. Ancak özel okulların son birkaç yıl içinde geçirdikleri değişim ve önümüzdeki yıllarda bu değişimin hangi noktalara kadar uzanabileceği ihtimali üzerinde düşünmemiz şart. Çünkü veli profili ve tipi değiştikçe okullar da değişiyor. Ve bu değişim artık çoğu insanı korkutmaya başlıyor.

Yıllar önce İngiltere'de yaşayan Türk akademisyenle bir görüşmemiz olmuştu. Sohbet sırasında, "İngiltere'de 100 yıl önceki pedagojik yaklaşımlar hâlâ geçerli ve etkin bir şekilde kullanılıyor. Ama Türkiye'de sanki eğitimde her yıl yeni yaklaşımlar bulunuyormuş gibi bir hava var. Hâlbuki eğitim sistemleri ve yöntemler bu kadar sık güncellenemez" demişti.

Akademisyen Hanım elbette çok haklı. Gerçekten de bazı özel okulların reklam ve pazarlama süreçlerinde rekabeti merkeze alarak attığı bazı adımlar, dışarıdan halimizin bu şekilde gözükmesine yol açıyor. Farklı olmak uğruna, eğitimle ilgili kavramların sağını solunu boyayıp oluşturulan reklam tasarımları, eğitimin sanki teknolojik bir ürünmüş gibi algılanmasıyla sonuçlanıyor.

Peki, özel okullarda yaşanan bu telaşın sebebi ne?

Modern dünyada tercih listelerinin kalabalıklaşması, yeni orta sınıfın düşünme biçimini ve gündelik alışkanlıklarını da değiştirmiş, bu arada eğitime ilişkin düşünceler de bu süreçte ciddi bir dönüşüme uğramıştır. “En iyi okul, eve en yakın okuldur” anlayışının kırılmasıyla birlikte çocuklarının geleceği için doğru karar verebilmek için onlarca farklı seçenek arasında kalan ebeveynlerde bir tercih yorgunluğu baş göstermiştir. İstanbul ve büyük şehirlerde, insani ve kültürel kazanımlar için değil, çeşitli maddî kazançlar (!) için onlarca kilometre mesafedeki kutumlara çocuklarını servislerle göndererek heder eden aileler var... Ekonomik açıdan rahatlayan bireyler, çocuklarının iyi bir gelecek kazanması için hiçbir masraftan kaçınmamış ama bu arada iyi bir geleceğin satın alınamayacağı gerçeği gözlerden kaçmıştır. Çünkü eğitimi özünde devasa bir süpermarket olan dünyada alınıp satılan ekmek, araba, televizyon gibi mallardan biri olarak ele alması ve bir tüketim tercihinin dönüşürmesi, eğitimin niteliğini olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

Orta sınıfın ekonomik açıdan zenginleşmesiyle birlikte eğitim tercihinde özel okullara yönelmesi Türkiye’de özel okulluluğun hızını bir anda artırmış ve sonuç olarak kalite yerine sadece slogan üreten, halkla ilişkiler ve pazarlama birimlerinin merkeze alındığı öğretim kurumlarının sayısı da çoğalmaya başlamıştır.

Pandemi ve sonrasındaki ekonomik zorluklar, öncesindeki med-cezirler! ve diğer bazı problemlerle bir müddet bir ileri iki geri şeklinde yerinde saymaya devam ediyor gibi... Neoliberalizmle birlikte sınıflara giren akademik kapitalizm, eğitimle ilgili süreçleri yeniden şekillendirmiş ve okullardan ekonomik amaçlara uygun mezunlar yetişmesi için kendi kurallarını müfredatın içine yerleştirmiştir.

Teknolojinin hızına ayak uydurmaya çalışan pedagoji biliminin de dönüşmesi sayesinde, okulun içinde tartışılması ve kararlaştırılması gereken öğretim yöntemleri bir anlamda velilerin onayına sunulmakta ve veli talepleri doğrultusunda oluşturulan öğretim politikaları bir kısır döngü oluşturmaktadır.

Son on yılda özel okulların kayıt ofislerinde yaşanan diyalogların bir özeti çıkarılması durumunda çok net olarak görülebilecek bu yeni eğitim anlayışı, velilerin talepleri doğrultusunda yapılan özel okulları da farklı bir kulvara itmiştir. Yeni orta sınıfın yoğun olarak bulunduğu bölgelerde birbiri ardına açılan özel okullar rekabet edebilmek için her gün yeni kavramlar üretmiş, pedagoji bilimini neredeyse teknolojiyle aynı hızda koşturarak daha çok vitrine yöneltmiştir. Kayıt görüşmelerinde öğretmen kadrosu, akademik başarılar ve öğretim programından çok yüzme havuzları, kulüpler ve yemek menüleri sorgulanmaya başlanmış, kırsaldan göç eden bireylerin eğitimi parayla satın alabilme hazzıyla birlikte, olumsuz sonuçları çok sonra görülecek bir “sonradan görme” etkisi özel okulların yapısını değiştirmiştir. Ama aşırı bilinçli velilerin verdikleri paranın karşılığında en iyi hizmeti almak için giriştikleri mücadelede kaybeden çocuklar olmuştur.

Hiçbir talebin geri çevrilmediği bu esnek yapılanma neticesinde de özel okullar lezzetten yoksun onlarca çeşit yemeğin sunulduğu bir sofraya, öğretmenler sipariş alan garsonlara, okul yöneticileri de hesabı kesen patronlara dönüşmektedir. Öğretim programını oluştururken bilim ağırlıklı bir bakış açısı yerine ticari bakış açısını tercih ederek “nabza göre şerbet veren” özel okullar, eğitimde ulaşılacak istenen hedefi giderek daha da geriye çekmektedir. Bütün bunlara rağmen, umumi olarak baktığınızda, özel okulların çok daha başarılı olduğunu görmek hiç de zor değildir.

Özel okullar elbette veli taleplerini göz önüne almalı ve değerlendirmelidir. Hizmet sektörünün başarıya ulaşması, müşteri odaklı olmasına bağlıdır. Ama eğitim sektöründe her ne kadar parayı ödeyen ebeveynler olsa da okulda asıl müşteri veli değil, öğrencidir. Yani öğretim programları oluşturulurken merkeze öğrencilerin ihtiyaçları alınmalı, özel okulları sadece “Çocuklarının geleceğini güvence altına alma ve iyi bir statü kazandırma” merkezi olarak gören velilerin taleplerinin, nitelikli bir eğitim ortamı oluşturmak için yeterli olmayacağı ve hatta zarar vereceği fark edilmelidir.

LİSE EĞİTİMİNDE YENİ MODEL ARAYIŞI: 3+1 VEYA 2+2 SİSTEMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

BİLGİN PELİSTER
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Lise eğitiminin süresi ne sadece bir formül ne de birkaç yılın toplamı; 3+1 ya da 2+2 modelleriyle gündeme gelen bu tartışma, aslında eğitimin kim için, ne amaçla ve nasıl yeniden kurgulanacağı sorusunu yeniden gündeme getiriyor.

Türkiye’de eğitim sistemi, çağın gerekliliklerine ve öğrencilerin değişen beklentilerine göre sürekli bir dönüşüm süreci içindedir. Lise eğitim süresinin 3+1 veya 2+2 modele dönüştürülmesi yönündeki tartışmalar, yalnızca süreyle ilgili bir konu değil; eğitim felsefesinin, sınav sisteminin ve üniversite yapısının köklü biçimde yeniden ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu dönüşüm, öğrencilerin akademik donanımını artırmayı, mesleki yönelimlerini güçlendirmeyi ve onları yaşamın her alanına daha iyi hazırlamayı hedeflemelidir.

Hâlihazırda lise düzeyinde 9. ve 10. sınıflarda Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler ortak alan olarak okutulmaktadır. Yeni modelde bu ortak ders yapısı 11. sınıfta da devam etmeli; böylece tüm öğrenciler üç yıl boyunca aynı temel alanlarda bilgi ve beceri kazanmalıdır. Bu yapı, öğrencilerin hem akademik yönelimlerini netleştirmelerine hem de üniversiteye girişte adil bir ölçme sistemi kurulmasına olanak sağlayacaktır.

Bu doğrultuda, üniversite sınavı tek oturumda ve tek kitapçık şeklinde uygulanabilir. Türkçe, Matematik, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri bölümlerinden oluşan bu kitapçıkta, puanlama sisteminde Türkçe ve Matematik ağırlığı artırılmalı; Fen ve Sosyal Bilimler ise destekleyici alan olarak yer almalıdır. Böylece öğrencilerin okuma-anlama, analiz etme ve problem çözme becerileri ön plana çıkarılmış olur.

Bunun yanı sıra, Ortaöğretim Başarı Puanı (OBP) sistemi yeniden düzenlenmelidir. Yalnızca ders notlarına değil, öğrencinin okul içi etkinliklerine, atölye çalışmalarına, proje ve sunumlarına da puan katkısı verilmelidir. Örneğin, sosyal sorumluluk projesi hazırlayan, pano veya etkinlik organize eden, takım çalışması içinde yer alan öğrenciler ek OBP puanı kazanmalıdır. Bu uygulama, öğrencilere yalnızca bilgi değil; sorumluluk, üretkenlik ve çalışkanlık bilinci kazandıracaktır.

Yeni modelin ana omurgası şöyle şekillenebilir:

- Okul Öncesi: Zorunlu eğitim ve temel beceriler
- İlkokul: 4–5 yıl temel okuryazarlık ve yaşam becerileri
- Ortaokul: 3–4 yıl yönelim belirleme ve proje temelli eğitim
- Lise: 3 yıl ortak akademik eğitim + 1 yıl uygulama veya alanlaşma yılı
- Üniversite: 1. yıl ortak akademik temel, 2. yıldan itibaren bölüm seçimi

Üniversite modelinde de köklü değişim yapılmalıdır. Tüm üniversitelerde birinci sınıf ortak derslerden oluşmalı; öğrenciler, tıpkı lisedeki 9. sınıf gibi genel bir temel eğitimden geçmelidir. Meslek seçimi, üniversitenin birinci yılının sonunda yapılmalıdır. Bu, öğrencinin alanını bilinçli seçmesini ve mesleki tatminini artıracaktır.

Tıp, diş hekimliği gibi bölümlerin eğitim süresi 6 yıldan 5 yıla; bazı mühendislik ve sosyal bölümler ise 4 yıldan 3 yıla indirilebilir. Ayrıca, 2 yıllık meslek yüksekokullarına girişte asgari bir taban puan getirilerek kalite yükseltilmelidir. Günümüzde puansız ve sınavsız girişler bu okulların niteliğini düşürmekte; öğrenciler amaçsız biçimde kayıt yaptırmaktadır. Yeni sistem, bu alanlarda da motivasyonu ve akademik ciddiyeti artıracaktır.

Bu modelin başarılı olabilmesi için derslik kapasitesi, öğretmen istihdamı ve okul altyapısı da yeniden planlanmalıdır. Özellikle büyük şehirlerde kalabalık sınıfların sayısı azaltılmalı; öğrenci başına düşen öğretmen oranı artırılmalıdır. Bu süreçte, özel okullar da sisteme aktif biçimde dahil edilmelidir. Özel okulların mevcut derslik kapasitesi, kamu okullarındaki yoğunluğu dengeleyici bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu amaçla, özel okullara yönelik ek teşvik programları uygulanarak, kalabalık ilçelerdeki öğrenci yükü azaltılabilir. Böylece hem kamu hem özel eğitim kurumları, milli eğitim sisteminin bütünsel bir parçası haline gelir.

Sonuç olarak, “lise eğitimi kaç yıl olmalı?” sorusu yalnızca bir süre tartışması değil; eğitim sisteminin bütünsel bir yeniden yapılanma meselesidir. Üç yıllık temel lise eğitimi, üzerine bir yıl uygulama veya alanlaşma yılı eklenerek 3+1 modeli biçiminde uygulanabilir. Bu yapı; öğrenciyi tek bir üniversite sınavına hazırlarken, aynı zamanda üretken, araştıran ve toplumsal katkı sağlayan bireyler yetiştirmeyi hedeflemelidir. Üniversiteye geçişte ise tek sınav, ortak kitapçık, adil puanlama ve proje katkılı OBP sistemi, eğitimde hem kaliteyi hem de eşitliği artıracaktır. Gerçek reform, yalnızca ders süresini değil, eğitimin ruhunu yeniden inşa etmektir.

SINIF VE ÖTESİNİ YÖNETMEK!

RASİM KARAGÜL
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Okul ve Sınıf Ortamında
Yaşanan Sorunların Arka
Planı ve
Ebeveyn Tutumlarının
Eğitim Ortamına Etkisi**

**Sınıf yönetimi yalnızca ders
anlatmakla değil,
görünmeyen dinamikleri
anlamakla mümkündür.**

**Öğrencilerin davranışlarının
ardında çoğu zaman
ebeveyn tutumları, aile içi
iletişim biçimleri ve
duygusal ihtiyaçlar yatar.**

Eğitim ortamlarında gözlemlenen öğrenci davranışları, çoğunlukla bireysel özellikler ya da öğretim yöntemleriyle ilişkilendirilse de, bu davranışların altında sosyal çevre, aile dinamikleri ve ebeveyn tutumları gibi daha derin psikososyal yapıların etkili olduğu bir gerçektir. Özellikle son yıllarda eğitim ortamlarında giderek artan dikkat eksikliği, saldırganlık, içe kapanıklık gibi sorunların, yalnızca okul ortamıyla sınırlı olmayan çok katmanlı nedenleri bulunmaktadır (Yavuzer, 2010).

Okullar sadece bilgi aktarılan kurumlar değil; aynı zamanda çocukların karakter gelişiminin, sosyal becerilerinin ve duygusal dayanıklılıklarının şekillendiği önemli ortamlardır. Ancak her eğitim ortamında olduğu gibi, okullarda da zaman zaman sınıf içi disiplin sorunları, akademik motivasyon eksiklikleri ve öğrenci-öğretmen iletişimi gibi çeşitli problemler yaşanabiliyor. Bu problemlerin sadece görünen yüzüyle ilgilenmek, çoğu zaman kalıcı çözümler üretmemizi engelliyor. Asıl mesele, buzdağının altındaki görünmeyen yapıyı anlayabilmekte yatıyor.

Bir öğrencinin derse ilgisizliği ya da arkadaşlarıyla sürekli çatışma içinde olması, çoğu zaman sadece "disiplin sorunu" olarak değerlendirilir. Oysa bu davranışların arka planında çok daha derin dinamikler vardır. Aile içi iletişim eksikliği, yüksek beklenti baskısı, duygusal ihmal ya da aşırı müdahaleci ebeveyn yaklaşımları gibi etkenler çocuğun okul davranışlarına doğrudan yansımaktadır.

Okul ve sınıf ortamında karşılaşılan öğrenci davranışlarını yalnızca yüzeydeki belirtilerle değerlendirmek, kalıcı çözümler üretmeyi engeller. Bu davranışların ardında yatan temel nedenleri anlamak, özellikle de ebeveyn tutumlarının çocukların duygusal ve davranışsal gelişimindeki etkilerini fark etmek, eğitim ortamının sağlıklı işlemesi açısından büyük önem taşır. Sınıf içindeki birçok sorun, çoğu zaman yanlış ya da yetersiz ebeveyn yaklaşımlarının yansıması olarak ortaya çıkar. Bu nedenle öğrenci davranışlarına bütüncül bir bakışla yaklaşmak, okul-aile iş birliğini güçlendirmek ve ebeveyn farkındalığını artırmak sınıf yönetimini doğrudan olumlu yönde etkileyecektir.

Ebeveyn tutumları, çocuğun kişilik gelişiminden sosyal ilişkilerine, problem çözme becerilerinden akademik tutumlarına kadar geniş bir yelpazede etkili olmaktadır. Bu bağlamda, sıklıkla gözlemlenen bazı ebeveyn tutumlarının sınıf içindeki yansımalarının dramatik sonuçlar doğurduğu gözlemlenmektedir. Çocuğun akademik başarısının yanında yaşam boyu etkisi altında kalacağı davranış kalıplarının da bu dönemde biçimlendiği dikkate alındığında meselenin göz ardı edilemeyecek boyutta önem taşıdığı söylenebilir.

Aşırı koruyucu ebeveynler, çocuklarının her adımını takip edip, denetleyip yönlendirerek onların karşılaştıkları güçlükleri kendi başlarına çözmelerine fırsat tanımazlar. Bu durum, çocukların öz güven gelişimini engellediği gibi, okul ortamında karşılaştıkları zorluklara karşı pasif ya da tepkisel davranmalarına neden olur. Öğrenci, her sorunda ebeveyninin müdahalesini ve desteğini bekler hâle gelir. Bu durum zamanla öğrencisinin mağduriyet algısı üzerinden okul-ebeveyn çatışmasının kapısını aralar.

Baskıcı aile yapısında çocuklar çoğunlukla cezalandırılma korkusuyla hareket eder. Bu çocuklar, sınıf ortamında hata yapmaktan kaçınır, eleştirilmeye tahammülsüz olabilir veya başarısızlık karşısında yoğun kaygı yaşarlar. Yalan söyleyerek durumu kurtarmak veya krizi ötelemek bu çocuklar için bir kaçış çözümü olarak gelişir. Baskı altında büyüyen öğrencilerde, ya otoriteye karşı direnç ya da aşırı uyum davranışları gözlemlenir.

Başarıyı şartlı sevgiyle bağdaştıran ailelerde veliler çocuklarının değerini sadece akademik başarısıyla ölçüyor. "Takdir belgesi almazsan" ya da "Matematikten düşük alırsan" gibi ifadeler, çocukta

değersizlik hissine neden oluyor. Bu durum uzun vadede öğrencinin ya tamamen umursamazlaşmasına ya da aşırı kaygılı, stresli bir birey haline gelmesine yol açabiliyor.

Öğretmeni otorite olarak tanımama ciddi bir sorundur. Velinin, çocuğun öğretmeniyle ilgili şikayetlerini sorgulamadan kabul etmesi, öğretmeni açıkça eleştirmesi, öğrencinin yanında öğretmen kritiği yapması, öğrenciye "Sen öğretmeni dinlemeyebilirsin" mesajını verir. Bu tutum, sınıf içindeki disiplini doğrudan olumsuz etkiler. Çünkü öğrenci, öğretmenin gücünü, etkisini ve sınır koyma yetkisini tanımaz.

Çocuklarını sürekli başkalarıyla kıyaslayan ebeveynler kıskanç ve hırçın karakterli çocuklar yetiştiriyor. "Bak Ayşe 98 almış, sen 80'de kalmışsın." "O yarışmada Mehmet'i geçip 1. olmalıydın." gibi ifadeler, öğrencide özgüven kaybı yaratır. Kendi iç motivasyonunu değil, dış rekabeti önemsemeye başlar. Bu da sınıf içinde paylaşımcı değil, kıskanç, hırçın, tahammülsüz ve bir adım sonrasında saldırgan öğrenci davranışlarına neden olabilir.

Ebeveynlerin çocukla yeterli iletişim kurmaması, davranışlara karşı tepkilerinde tutarsızlık göstermesi ya da tamamen ilgisiz kalması, öğrencinin okul ortamında da benzer biçimde güvensiz, dikkatsiz ve duygusal olarak kopuk davranmasına neden olur. Bu tutum, özellikle davranış problemleri ve arkadaş ilişkilerinde sıkıntılar olarak kendini gösterir.

Eğitim üç ayaklı bir yapıdır. Öğrenci, öğretmen ve veli. Her ayağın dengeli bir şekilde durması gerekiyor. Öğrenciyi desteklemek, onun yanında olmak elbette ki ebeveynin hakkıdır. Ama bu destek, öğretmenin alanına müdahale etmeden, çocuğun bireysel gelişimine katkı sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Okul ortamında yaşanan her sorunun çözümü sadece disiplin tedbirleriyle değil, aile ile kurulacak güçlü, bilinçli ve karşılıklı saygıya dayalı iletişimle mümkündür. Bu noktada, okul yöneticilerine ve rehberlik servislerine büyük görev düşüyor. Ebeveynleri sadece bilgilendirmek değil, farkındalıklarını artırmak ve onlara rehberlik etmek de eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

Unutulmamalı ki, okulda yaşanan her davranışın evde bir karşılığı vardır. Çocuklar, sadece öğretmenleriyle değil, ebeveynlerinin tutumlarıyla da eğitilir. Bu nedenle eğitimde kalıcı başarı istiyorsak, önce evdeki aynaya bakmayı ihmal etmemeliyiz.

ROBOT ÇAĞINDA İNSAN YAKLAŞIMLARI

SALİH UYAN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Robot çağında insanlık
hâli yeniden sınanıyor:
Teknolojinin sunduğu
imkânlarla donanırken,
asıl soru artık
makinenin yerine
geçmek değil, insan
yaklaşımını koruyup
güçlendirmek.**

Sosyal bilimlerin merkezinde insan olduğu için, yönetimle ilgili yürütülen bilimsel çalışmalarda insana bakış çok etkili olmuştur. Bilim insanları yönetim modellerini oluştururken, zihinlerindeki insan ve varoluşla ilgili düşüncelerinin bir tercümesini yapmışlardır. Machiavelli, Hobbes ve Freud gibi isimler insanı dünya için bir tehdit olarak gördükleri için, yönetimle ilgili bakış açıları da bu tehdidi önlemeye yönelik tedbirler dizisi olarak oluşmuştur. Ahlaki kuralların çalışma ortamlarına pek giremediği bu yaklaşımlarda, genellikle korkutma, cezalandırma ve kontrol altında tutma tercih edilmiştir. Örgütsel yaşam alanında erdemli insan kontenjanı sadece yöneticilere verilmiş, çalışanlar sadece terbiye edilmeye çalışılmıştır. Bu anlayışa göre düşük beceriye sahip insan topluluklarını kontrol altında tutmak ancak katı kurallarla mümkün olabilir. Freud'un id, ego ve süperegö üçlemesi de bir anlamda insanın bazı iyi özelliklere kavuşabilmesinin ancak doğru ve sıkı bir yönetimle mümkün olabileceğini savunmaktadır. Bergson ve Mc Gregor da gösteri yapan fok balıklarına balık vermekle, çok çalışanı ödüllendirmek arasında bir fark gözetmeyecek bakış açılarına sahiptirler.

Bu kötümser bakışın tam karşısında duran ve insana güler yüzle bakan yaklaşımlar da vardır elbette. Mesela Çiçero insanın doğasının iyi olduğunu söyler ve doğal hukuk anlayışını savunur. John Locke da insanın özünde iyi olduğunu iddia eder. İbni Haldun da bulunduğu coğrafyanın iklimini yansıtacak şekilde yönetimde insan faktörünü asla göz ardı etmez.

Karmaşık insan, ussal ekonomik insan, toplumsal insan ve son olarak da kendini gerçekleştirmeyi amaçlayan insan yaklaşımları, bir anlamda yönetim dünyasındaki evrimin kilometre taşlarıdır. Peki insanların ihtiyaçlarını hiyerarşik bir düzene oturtan Maslow aslında ne demek istemiştir?

İnsan hayatta kalma dürtüsüyle yaratılmıştır. Hayatını tehdit eden eylemlere karşı reflekslerini kullanarak hayatta kalmaya çalışır. İkinci katmanda güvenliğini düşünür. Güvenli olduğunu hissettiği anda ise ait olma ve sevilme ihtiyacı belirginleşir. Bu adımı da geçtikten sonra saygı görmeyi ve takdir edilmeyi bekler. En son adımda da artık kendini gerçekleştirmeye hazır bir birey olarak düşünce ve davranış olarak derinleşir.

İhtiyaçlar hiyerarşisinde en önemli bilgi, insanın bir katmanı geçmeden diğer katmanlardaki ihtiyaçları hissetmiyor oluşudur. Mesela Suriye’de savaşın ortasında ve bombaların sesi altında yaşayan bir çocukta sevilme veya takdir edilme ihtiyacı gelişmez. O çocuk için en büyük amaç bombaların olmadığı, güvenli bir yerde yaşamaktır. Veya kimseden saygı görmeyen bir insan, kendini gerçekleştirebilmek için gereken motivasyona sahip olamayacaktır.

Ancak içinde bulunduğumuz çağ insana dair ihtiyaçların belki de en çok çeşitlendiği ve kafa karıştırdığı bir dönemdir. Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisini oluşturduğu dönemle bugünü kıyasladığımızda, ihtiyaçlar temelinde bazı önemli kırılımlar olduğu net olarak gözükür. Özellikle sosyal medyayla birlikte yayılan paylaşım kültürü, toplumun geneline yayılan narsisizm hastalığı veya popüler kültürle birlikte ihtiyaca dönüşen eğlence sektörü insan ihtiyaçlarını farklı bir boyuta taşımıştır. Sonuç olarak da barınma ihtiyacını bile doğru dürüst karşılayamayan insanların şöhret arzusu, karnını zor doyuran bireyin cebindeki pahalı telefonlar veya saygınlık kazanmak için kriterlerin takipçi sayısına veya beğeni çokluğuna bağlı olması kısa bir zaman içinde Maslow’un piramidini güncelleme ihtiyacı doğuracaktır. Çünkü popüler kültürü üretenler ve büyük veriyi elinde tutanlar, insanın kendisini gerçekleştirmesini önlemek için hiyerarşiye birçok yeni basamaklar eklemişlerdir ve her geçen gün piramidin boyu uzamaktadır.

Sonuç olarak bir zamanlar “yumuşak bilim” olarak görülen sosyal bilimlerin alanı, robotları bir tehdit olarak gören insanlık için kurtarıcı alan haline gelmiştir.

Doğa bilimlerinin konusu olan robotla sosyal bilimlerin konusu olan insan, endüstri 4.0 olarak adlandırılan yeni bir dönemin eşiğinde birbirine ilk kez bu kadar sokulmuştur. Ve bu yakınlaşmadan yönetim bilimleri de dahil olmak üzere birçok alanda büyük değişimlere sebep olacak yeni modeller ve yaklaşımlar oluşması kaçınılmaz görünmektedir.

GÖRÜNMEYEN DERSLER - TÜRK EĞİTİMİNDE HAYATI AMA GÖZ ARDI EDİLEN KONULAR ÜZERİNE

DANYAL SÜZGÜN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

**Okul kitaplarının
sayfalarında yer
almayan ama hayatın
döngüsünde
vazgeçilmez olan o
dersler; bilinenin
ötesinde, göz ardı edilen
yönleriyle eğitimimizin
sessiz kahramanlarıdır.**

Yüzyılları içine alan milyonlarca düşünce, yıllarca yazılan binlerce yazı, ortaya atılan yüzlerce görüş, yapılan onlarca çalışma, bu uğurda ömrünü adayan insanlar, harcanan paralar, verilen emekler, çekilen sıkıntılar... Her şey ama her şey Türk eğitim sisteminin daha nitelikli, daha eşitlikçi, daha anlamlı, daha yeterli, daha özgün olması ve çağa uygun bir hale gelmesi içindi.

Yüzyılları geride bırakarak hızla değişen ve çeşitlenen bir geleceğe hızla yol alırken çağın değiştiğini kabul ederek eğitim sistemimizi yeniden inşa ve milletimizi kadim geçmişimizde olduğu gibi yeniden ihya etmemiz gerektiği hususu, toplumun her kesiminin yakından ilgilendiği ve topyekûn çözümler beklediği hayati bir konu haline gelmiştir.

İlkokul ile ortaöğretim; ortaöğretim ile üniversiteler arasında kesintisiz bir bağın tesisiyle birlikte modern dünyanın nitelik ve yeterliliklerine cevap verecek bir nesli kısa zamanda yetiştirmemiz, birçok soru ve sorunun gölgesinde çözümlerin aydınlatacağı bir eğitim tasavvurunun umuduyla yeni, güçlü ve kararlı adımlar atmamız artık kaçınılmazdır.

Özellikle aile yılında, ailenin temelde olduğu, toplumun her kademesinin eğitim ekseninde yeniden yapılandırıldığı bir değişim ve dönüşüm, milletimizi eğitimle bütünleşmiş bir kültür havzasının içine alacaktır. Parça parça iyileştirmelerden, kısmi dokunuşlardan, uzun vadelere yayarak dönüştürmelerden ziyade bir bütün halinde yenilenme, eğitimin merkezinde olduğu bir büyük yapılanma bizleri zamanımıza ve belki de ötesine taşıyacaktır.

Şuandaki imkân ve şartlar ışığında imkânsız gibi görülen bu durumun daha önce gerçekleştiğinin birçok canlı örneği vardır. Çünkü diğer milletler biliyorlar ki hangi alan olursa olsun o alanda eğitilmiş, nitelikli insan yoksa ilerleme de yoktur. Üstelik sadece bilgi de artık tek başına yeterli değildir. Bundan ötürü bu yüzyıl ve sonrası için “Eğitim, yalnızca zihinleri değil; vicdanı, iradeyi ve ruhu da eğitmektir.” sözünün bilgelğinde; biz, sadece “bilen” insanı değil; “anlayan” insanı da yetiştirmeliyiz.

Hangi toplumun temeline bakarsak bakalım milletlerin geleceklerinin okul sıralarında şekillendiğini müşahade edebiliriz. Bugün dünyaya yön veren tüm devletler; sanayiden önce, tarımdan önce ve daha birçok önceliklerinden önce insana yatırım yapmışlardır. Kendi eğitim kültür ve sistemlerini oluşturmuşlardır.

Bu düşünce ve gerçeklere de bakarak bu milletin yarını olacak nesilleri için bazı görünmeyen dersleri artık görmek, önlem almaktan öte yeniden kurgulayıp yapılandırmak mecburiyetindeyiz. Yoksa dün olduğu gibi yarın da bazı şeyler için çok geç olabilir!!

Peki nedir bu görünmeyen dersler?

Bugün Türk eğitim sistemi, büyük bir bilgi çağına hazırlanıyor ama unuttuğu çok küçük ama çok derin bir ayrıntı var: insan.

Ruhun Eğitimi ve Empati

Okullarımızda ders çok ama ders alınacak yaşantı az. Çocuklara her şeyi öğretiyoruz ama kendilerini tanımayı değil. Sınavlar, notlar, başarı listeleri... Bir ülkenin geleceği, sınav sonuçlarında değil çocuklarının ruhsal sağlığında ve iç huzurunda saklıdır. Böyle yetişen çocuklar, ‘ben’i değil ‘biz’i yüceltir ve böylece birbirlerine rağmen değil birbirleri için yaşamayı öğrenirler.

Ezberin Gölgesinde Düşünce Solar

Bugün öğrencilerimiz her şeyi biliyor ama çoğu düşünmeyi bilmiyor. Sistem, doğru cevabı ezberletiyor oysa geleceği değiştirenler, doğru soruyu sorabilenlerdir. “Yanlış yapma korkusu” büyüdükçe merak küçülüyor. Oysa bilimin, sanatın ve ilerlemenin tohumu hatadır. Her yenilik, bir yanlışla başlar.

Dijital Dünyada Kaybolan Vicdan

Yapay zekâ, algoritmalar, sanal başarılar... Ama dijitalleşme, vicdanla dengelenmedikçe tehlikeli bir hız üretir. Ekran parlaklığı, kalbin karanlığını gizlememeli. “Teknoloji, insanı büyütme için değil; insanlığını korumak için vardır.” Dijital çağda, “bilgili insan” değil; bilge insan yetiştirmek zorundayız.

Değerler Eğitimi: Yaşanmayan Değer, Değer Değildir

Bugün her okulun koridorunda “saygı, sevgi, vefa” yazar ama çocuk bunları hayatta görmüyorsa o kelimeler duvarda kalır. “Bir değeri öğretmenin en güzel yolu, onu yaşamaktır.” Değerler eğitimi, ders değil, iklimdir. Öğrencinin, öğretmeninin merhametini hissettiği, arkadaşının vefasını gördüğü her an - işte o an eğitim gerçekleşmiştir.

Zamanın Eğitimi: Durmayı Öğretmek

Çağ, hızla koşuyor ama insan, hızla tükeniyor. Eğitim artık “daha hızlı” değil, “daha derin” olmalı. Bir çocuğa düşünmeyi öğretmek, koşmayı öğretmekten değerlidir. “Bazen ilerlemenin en bilge yolu, bir adım geri durup düşünmektir.” Zihin koşarken, ruhu dinlendiremeyen sistemler, bilgili ama yorgun nesiller yetiştirir.

Kültürel Hafıza: Kökünü Bilmeyen Dal, Rüzgârda Kırılır

Eğitim evrenselleşmeli evet ama evrensellik, yerli bir kimlikten doğarsa anlamlıdır.

Dilini, destanını, atasözünü, türküsünü bilmeyen bir nesil, kendi medeniyetine yabancılaşır. “Bir milletin geleceği, çocuklarının hafızasında yaşar.” Kültürel hafızayı diri tutmak, sadece tarih öğretmek değil; aidiyet kazandırmaktır.

Son Ders: İnsanı Anlamadan, İnsan Yetiştiremeyiz

Belki de bütün mesele, şu tek cümlede gizli: “Eğitim, insanı insan yapan sanattır.” Gerçek eğitim, sadece kitapta değil; bir öğretmenin bakışında, bir öğrencinin sessiz çabasıdadır. Biz o görünmeyen dersleri fark edebilirsek sadece “bilgili” değil, bilge bir toplum olabiliriz. Çünkü bilgi zihinleri doldurur ama bilgelik, kalpleri aydınlatır. Aileden başlamak üzere...

KÜLTÜREL KODLARLA ÇELİŞEN RESMİ İDEOLOJİ SENDROMU-ÖZE DÖNÜŞ ZAMANI

SEBAHATTİN KAZAZ
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Eğitim sistemi, kendi kültürel kodlarından kopmuş ideolojilerle kuşatıldığında bireyde kimlik kaybı, toplumda aidiyet yitimine dönüşür – şimdi ise ‘öz’e dönüş için tam zamanı.

Eğitim, bir toplumun kültürel, ahlaki ve ideolojik kodlarını yeniden üreten temel bir kurumdur. Bu nedenle eğitim sistemleri, ait oldukları toplumun değerleriyle uyumlu olmak zorundadır. Türkiye’de uzun yıllardır eğitim sistemi ile toplum arasında derin bir ideolojik çatışma yaşanmaktadır. Bu çatışma, bireylerin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemekte, devlet-millet bütünlüğünü zedelemekte ve toplumsal aidiyet duygusunu zayıflatmaktadır.

Eğitim sisteminin, toplumun temel değerleriyle çelişen bir ideolojik altyapıya sahip olduğu yönünde eleştirilerin oldukça haklı gerekçeleri vardır. Devlet ile milletin farklı olduğu algısı, bireylerde devlet kavramını zedelemekte, devlet malını koruma hassasiyetini ve fedakârlık bilincini törpülemektedir. Bu bağlamda, eğitim sisteminde öncelikle zararlı ve toplumun kültürel kodlarıyla çelişen düşünce yapılarını tespit etmek ve temizlemek gerekmektedir. Millî Eğitim Temel Kanununda var olan toplumun değerlerine ters hususlar başta olmak üzere eğitim mevzuat ve müfredatında millileştirilmesi ve milli ve yerli olmayan unsurların eğitim sisteminden arındırılması elzemdir. Bu kapsamda zihniyet dönüşümü ile birlikte öğretmen yetiştirme sistemi, yönetim tarzı, ders içerikleri, pedagojik yaklaşımlar gibi sistem bileşenleri de milli ve yerli olarak yenilenmelidir.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli teorik olarak olumlu değerlendirilebilir olsa da model felsefesi ile uygulama arasında büyük tezatlar olduğu gerçeği göz ardı edilemez. Öncelikle modelin felsefesi ile eğitim fakültelerinin eğitim personeli yetiştirme felsefesi arasında ciddi bir uyumsuzluk söz konusudur. Müfredat içerikleri Maarif Modeli'ne uygun hazırlanmaya çalışılsa da uygulayıcı olan eğitimciler modelin felsefesine uygun yetiştirilmemektedir. YÖK'ün yapısı ve eğitim fakültelerinin kurgusu itibarıyla Maarif Modeli'ne uygun eğitim personeli yetiştirme misyonu hiç ama hiç yoktur.

Millî Eğitim Bakanlığı, model felsefesinden uzak öğretmen sorununu, öğretmen akademileri aracılığıyla çözmeye çalışmaktadır. Ancak 22–25 yaş aralığına gelmiş, kişiliği ve değerleri şekillenmiş öğretmen adaylarının yeni bir felsefeye uyumları kolay olamayacaktır.

Millî ve yerli bir eğitim anlayışının temel taşı olan öğretmenleri yetiştirmesi beklenen kurumlar olan eğitim fakülteleri, mevcut yapılarıyla bu misyona hizmet etmekten uzaktır. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı ile eğitim fakülteleri arasında yeterli düzeyde iş birliğinin bulunmadığı bizzat yetkililer tarafından ifade edilmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin başarısı yalnızca içeriklere değil, ondan daha çok uygulayıcı eğitim personelinin niteliğine bağlıdır. Birkaç hizmet içi seminer ile bu modelin hayata geçirilmesi mümkün değildir. Nitekim ABD menşeli CPE National School Boards Association'ın bir makalesinde; bir eğitim uygulamasının verimli olarak uygulamaya konulabilmesi için 50 saatlik teorik eğitimin ardından 14 saatlik rehber eşliğinde uygulanmasının yapılması ve sonrasında bireysel uygulamaya geçilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı makalede, uygulayıcı eğitimcinin, modelden fayda görmesi ve keyif alması, modelin başarısını artıran bir faktör olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte araştırma bir eğitim tekniği uygulaması üzerinedir; Maarif modelinde ise bir eğitim modeli dönüşümü söz konusudur. Bu bağlamda şu sorulara verilecek cevaplar önemlidir;

- Eğitici kaynağı olan fakülteler Maarif Modelinin farkında mıdır, öğrencilerini bu modele göre yetiştirmek için yapılandırılmış mıdır?
- Mevcut eğitim personeli, modelin uygulanması için felsefi, teknik ve pedagojik alanda yeterli hizmet içi eğitim almış mıdır?
- Uygulamaya kolay erişilebilir rehberler eşliğinde başlanabilmiş midir?
- Eğitim personeli bu modeli içselleştirmiş midir?

Ne yazık ki bu sorulara verilebilecek cevaplar ya olumsuzdur ya da yetersizdir.

Eğitim, yalnızca “ne öğretileceği” değil, “nasıl ve neden öğretileceği” sorularına verilen cevaplarla anlam kazanır. Eğitim felsefesi, bu sorulara verilen cevapların toplamıdır. Eğer bu cevaplar, toplumun inanç sisteminden, değer dünyasından ve tarihsel hafızasından kopuk ise ortaya çıkan sistem bireyde kimlik bunalımına, toplumda ise kültürel çözülmeye yol açar.

Bu yaklaşım, eğitim sisteminin yalnızca pedagojik değil, aynı zamanda felsefi bir dönüşüm gerektirdiğini ortaya koyar. Eğitim-Bir-Sen'in “Gecikmiş Bir Reform” raporunda da belirtildiği gibi, müfredatın demokratikleştirilmesi ve toplumun kültürel kodlarıyla uyumlu hâle getirilmesi, eğitim sisteminin yeniden kurgulanmasında temel bir adımdır.

UNESCO'nun Uluslararası Eğitim Sınıflandırması (ISCED) raporlarında da vurgulandığı gibi: “Her ülkenin eğitim sistemi, kendi tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlamına göre şekillenir; bu çeşitlilik, uluslararası karşılaştırmalar yapılırken bile dikkate alınması gereken temel bir ilkedir.” Benzer şekilde Trivedi'nin uluslararası eğitim sistemleri üzerine yaptığı karşılaştırmalı analizde şu tespit yer alır: “Eğitim reformları, yalnızca dış modellerin ithaliyle değil; yerel ihtiyaçların ve kültürel bağlamın doğru analiz edilmesiyle başarılı olabilir. Evrensel ilkeler, yerel değerlerle harmanlandığında anlam kazanır.” Yine Millî Eğitim eski bakanlarından Prof. Ziya Selçuk, “Eğitim ithal veya ihraç edilemez bir olgudur.” demiştir.

Hasan Meydan'ın “Akademide Değerler Eğitimi” başlıklı çalışmasında şu tespit yer alır: “Değerler eğitimi, bireyin karakter gelişiminde temel bir rol oynar. Eğitim sisteminin millî ve manevi değerlerle uyumlu hâle getirilmesi, toplumsal bütünlüğün sağlanmasında kritik öneme sahiptir.”

Ancak, ne yazık ki yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılırken, pek çok alanda olduğu gibi bu alanda da kültürel kodlarımızdan ziyade Avrupa'dan ithal, zorlama sistemler tercih edilmiştir. Matematik derslerinde süte belli oranda su katarak elde edilecek kâr hesap edilirken değerlerimize verilen zarar hiç hesaba katılmamaktadır. Aynı şekilde ders kitaplarında zorlanan çatalı sol elle tutarak yemek, toplumun kodlarında var olan sağ elle yemek ile sürekli kavga hâlidir. Öğrencinin dikkatini çekmek için olsa dahi verilen bu örnekler değer yargılarını altüst etmekte; kul hakkını ihlal eden örneklerin yer alması, helal-haram bilincine sahip bireyler yetiştirme hedefiyle çelişmektedir. İlk insan Âdem Aleyhisselam olarak öğrenen öğrenci, okuldaki görsellerde, kitaplarda atalarının balık veya maymundan geldiğini anlamlandırırken pek çok değeri de kaybetmektedir.

Bu görüşler, Türkiye'deki eğitim sisteminin de kendi tarihsel ve kültürel kodlarına uygun olarak yeniden yapılandırılması gerektiğini teyit etmektedir.

Millî Eğitim politikalarının Fulbright Anlaşması'nın etkisinde olması boş bir vehimden ibaret değildir. 1949 yılında Fulbright Anlaşması ile Türk eğitim sistemi yapılanması, eğitim ve sair alanda insan ihtiyacının karşılanması için kurulan komisyonun yönetim kurulunda 4 Türk, 4 ABD'li üye bulunması ve başkanının ABD'li olması millilik çerçevesinde nasıl izah edilebilir? Anlaşmayı imzalamasına rağmen komisyon çalışmalarından rahatsızlık duyan İsmet İnönü, sonraki yıllarda şöyle bir serzenişte bulunmaktadır: "... Karar vereceğim ve işi teknisyenlere havale edeceğim. Onlar ayrıntılı çalışmalar yapacaklar ve öneriler hazırlayacaklar... Hepsinin çevresinde uzman denen yabancılar dolu. İğfal etmeye çalışıyorlar...

Bir görev veriyorum, sonucu bana gelmeden Washington'un haberi oluyor. Sonucu memurlardan önce sefirden öğreniyorum... İmzayı attınız mı ertesi günü gelmişlerdir... Ancak bu sorunun üzerine vakit geçirmeden gitmek gerek. Yoksa ne bağımsız dış politika ne bağımsız iç politika güdemezsiniz. Fakat sanmayın ki bu kolay bir iştir. Denediğinizde başınıza neler geleceği bilinmez..." Cengiz Önakıncı'nın Türkiye'nin Siyasi İhtiharı: Yeni Osmanlı Tuzağı adlı eserinde de bu konulara uzun uzadıya değinilmektedir.

Aynı şekilde bugüne kadar görev yapmış yaklaşık 70 Millî Eğitim Bakanı'nın yalnızca 10'unun öğretmen veya öğretim üyesi kökenli olması dikkat çekici değil midir? Eğitimcilerin siyaseti tercih etmemelerinin nedenleri ayrıca ele alınması gereken bir konudur.

Şunu da belirtmek gerekir ki; konuya ideolojik açıdan bakan bazı çevrelerin iddia ettiği gibi Türkiye'de eğitim din temelli değildir. Aksine, eğitim sisteminin dinden uzak bir nesil yetiştirmek üzere kurgulandığına dair pek çok somut örnek mevcuttur. Eğitim ideolojisinin temelini oluşturan yerli ve yabancı bilim insanlarının dine karşı tutumları, eğitim felsefesinde belirleyici rol oynamaktadır. Bir akademisyenin ifadesiyle: "Türkiye'de eğitim ideolojiktir. Eğitim fakültelerinde sistem bu ideolojiye hizmet eder ve bu fakültelerde yüzde seksen oranında maneviyata karşı fikirleri olan eğitimciler yetiştirilmektedir." Var olan sistemi yapılandıranların ve uygulayanların hedeflerinin aksine olarak, eğitimde manevi bir ağırlığın olması zaten mümkün değildir. Son zamanlarda imam hatip liseleri de dâhil okullarımızda deist, ateist öğrenci sayısının artmasının altındaki sebepler, uygulama hataları çok önemli bir araştırma konusudur. Mesele yalnızca bir eğitim paradigma yanlışı olarak değerlendirilemez; mesele tam anlamıyla bir beka meselesidir.

Sonuç olarak, eğitim sisteminin yeniden yapılandırılması yalnızca içerik değişimiyle değil -ve ondan önce- cesur uygulamalar ile desteklenen bir zihniyet dönüşümüyle mümkün olabilecektir.

Bu nedenle:

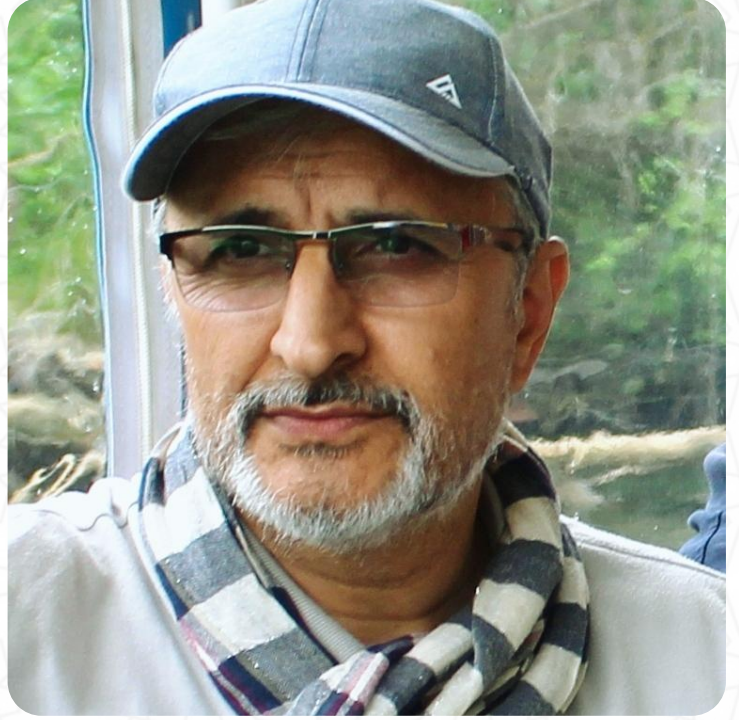
- Eğitim fakülteleri Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanmalı, millî ve yerli olarak yeniden yapılandırılmalıdır.
- Öğretmen akademileri, öğretmen adaylarının felsefi uyumunu sağlayacak şekilde güçlendirilmelidir.
- Eğitim felsefesi ve müfredat içeriği, millî ve manevi değerlerle uyumlu hâle getirilmelidir.
- Eğitim personelinin bir yandan yeterlilikleri artırılmalı, öte yandan toplumdaki statüsü güçlendirilmeli, sosyoekonomik düzeyleri yükseltilmelidir.

Bütün bunlar geçici iyileştirmeler şeklinde değil, radikal reformlar şeklinde gerçekleştirilmelidir. Bütüncül olmayan ve iyileştirmeler adı altında yapılan yapılan pansuman çalışmalar yıllardır süregelen ithal bir sistemin kanayan yarasına derman olamayacaktır.

DİJİTAL KÖLELİĞİN DAYANILMAZ CAZİBESİ

NACİ BEKTAŞ
EĞİTİMCİ - YAZAR

Her ne kadar kölelik sistemini zihni anlamda onaylamayan bir toplum olsak da, bizzat yaşadığımız hayat bunun pek de böyle olmadığını söylüyor sanki...

Çay ve simit almak için bile artık kredi kartlarını kullanmaya başladık, iletişimimizi artık ev ziyaretlerinde yüz yüze yapmaktan çok watsap da mesajlaşarak yapar olduk. En büyük eğlencemiz, dost meclislerinde çay içip yarenlik yapmaktan çok, Facebook'da sörf yapmak, Youtube'da video seyretmek ve Instagram'da anı ve anlık fotoğraf paylaşmak oldu.

Pek arzulamasak da dijital dünyanın cazibesi hepimizi ellerimizle icat ettiğimiz alet ve düzeneklere sımsıkı bağladı.

Üstelik sadece ellerimizden ve ayaklarımızdan değil, artık görünmeyen sanal prangalarla beyinlerimizden de zincirlendik.

Raflarımızdaki kitaplarımız -el ve göz değmediği için- çoktan tozlanmaya başladı.

Resim albümlerimiz saklandıkları süslü kutularda gün yüzüne hasret kaldı.

Bir köşelerde gizlediğimiz bayramlık kartpostallarımız birer tarihi esere döndü. Torunlarımıza anlatmak için öğrendiğimiz yüzlerce hikâye anlatılmaya anlatılmaya unutuldu gitti.

Bir zamanlar moda olan "Sana bir telefon kadar yakınlım" sözü "aranan numaraya ulaşılamadı" sözü ile yer değiştirdi.

İhtiyacımız olduğunda aranan dostlar epeyce bir süredir kapsam alanı dışında kaldılar. İşin en ilginç tarafı ise, tüm yaşananlara rağmen birçoğumuzun hala özgün ve özgür bir hayata sahip olduğu sanısında olması.

Hâlbuki uzun bir süredir mavi hapi yutup büyük bir keyifle içine daldığımız matriksimizde, büyük bir kurgunun küçük bir hikâyesi olduğumuzdan haberimiz bile yok.

ÖĞRENME, ÖĞRETMEN ANLATIRKEN DEĞİL, SUSTUĞUNDA BAŞLAR.

ENES OKUTAN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ & YAZAR

**Gerçek öğrenme,
öğretmenin sessizliğiyle
başlar; öğrencinin
merakı ve zihnindeki
sorgulama yolculuğu ise
eğitimdeki asıl
mucizedir.**

Bir sınıfa girdiğinizi ve göz ucuyla öğrencilere baktığınızı hayal edin. Bir tarafta bakışlarını size sabitlemiş, anlatacaklarını bekleyen ve merak eden öğrenciler; diğer tarafta heyecanla kıpırdanan, zihninde size anlatabileceklerini kurgulayan öğrenciler...

Her ikisi de değerli. Her ikisinde de mutlaka öğrenme gerçekleşecek.

Ancak bu iki senaryo arasında önemli bir fark var:

Sürecin öznesi, birinde öğretmen iken diğerinde öğrenci. İlkinde öğrenci daha çok dinleyen; ikincisinde ise daha çok konuşan, soran, anlatan bir rolde.

Tam da bu yüzden, bugün eğitimde asıl soru şudur:

Dersin "sahibi" kim?

Öğretmen mi, öğrenci mi?

Zaman değişiyor; bilgiye ulaşmanın yolları çeşitleniyor. Öğrenciler artık yalnızca dinlemek istemiyor; katılmak, konuşmak, yorumlamak, üretmek istiyor. Sınıf, bilginin verildiği yer değil; bilgi üzerinde düşünülen, tartışılan, uygulanan bir yere dönüşüyor.

Bugün artık eğitimde “yeni” dediğimiz uygulamaların çoğu, öğrencinin aktif olduğu ortamlara işaret ediyor. Teknolojinin sınıfa girmesiyle umut edilen büyük dönüşüm ise uzun süre yalnızca akıllı tahtalara yansıyan videolardan ibaret kaldı. Ne var ki teknolojinin eğitimdeki rolü, ancak doğru yöntemle birleştiğinde anlam kazanıyor. İşte “Ters Yüz Sınıf Modeli”, tam da bu noktada, yıllardır konuştuğumuz “öğrenci merkezli” yaklaşımı ete kemiğe büründüren yöntemlerden biri olarak öne çıkıyor.

Ters Yüz denmesinin sebepleri var. Çünkü biz yıllarca sınıfta öğretim, evde ödev düzeni içinde ilerledik. Bilginin aktarıldığı yer sınıf; pekiştirmenin yapıldığı yer evdi. Oysa artık roller değişiyor. Öğrenci, öğrenmenin ilk adımlarını sınıf dışında atıyor; sınıfa ise bilgiyi uygulamak, tartışmak ve üretmek için geliyor. Bu kadar basit bir yer/rol değişimi bile öğrenme süreçlerini ciddi ölçüde iyileştirebiliyor.

Ters yüz sınıf modeli yaklaşımın temelinde, öğrencinin bilgiyi zihninde anlamlandıran aktif bir özne olduğu düşüncesi var. Son 20 yılın en çok konuşulan ve adına yapılandırmacılık dediğimiz yaklaşım, bilgiyi öğretmenin aktarmasıyla değil, öğrencinin onu kurmasıyla elde edilen bir sürece işaret ediyor. Ters yüz sınıfı anlamının en kestirme yolu için de bu süreçten hareketle öğrencinin öğrenme sorumluluğunu üstlenmesidir diyebiliriz. Kimi zaman videoyu durdurarak anlamaya çalışması, kimi zaman tekrar izlemesi, kimi zaman da ertesi gün sınıfa soru getirerek katılması... Kısacası öğrenmenin yükünü tümüyle öğretmenin omzuna yüklemek yerine bir kısmını, önemli bir kısmını öğrenciye aktarıyor.

Esasen işin içinde yalnızca bireysel çalışma yok. Sosyal yapılandırmacılık, öğrenmenin büyük kısmının başkalarıyla etkileşim hâlinde gerçekleştiğini söyler. Ters yüz sınıf modelinde de tam olarak böyle olur. Öğrenciler sınıfta arkadaşlarıyla konuşarak, tartışarak, projeler

yaparak bilgiyi zenginleştirir. Öğretmen ise artık bir “bilgi aktarıcı” değil; sınıfın akışını yöneten, öğrencinin takıldığı yerde yanında olan bir rehberdir. Kimi zaman köşeden izler, kimi zaman doğru sorularla öğrenciyi düşünmeye sevk eder.

Tabii teknolojiden bahsetmeden geçmek mümkün değil. Ters yüz sınıf modelinin bu kadar çok konuşulmasının bir nedeni de Web 2.0 araçlarının yaygınlaşması. İnternette yalnızca tüketici olduğumuz dönem geride kaldı. Artık öğrenciler de içerik üretiyor, yorum yapıyor, paylaşıyor. Bu araçlar, aynı zamanda sınıf dışı öğrenmede ciddi destek sağlıyor. Öğrenci öğretmenin hazırladığı videoları izliyor, Web 2.0 araçları ile hazırladığı etkinlikler üzerinden küçük alıştırmalar yapıyor, kimi zaman da öğretmenin paylaştığı ekstra içeriklerle konuyu daha iyi kavlıyor. Bu araçlar öğrenmeyi “daha eğlenceli” yapmanın yanında öğrencinin kendi hızında ilerlemesine izin veriyor.

Benim de ilkokul dördüncü sınıf öğrencileriyle yaptığım bir çalışmada, bu modelin etkisini yakından gözlemleme fırsatım oldu. Dört haftalık süreçte matematik dersini ters yüz sınıf modeli ile yürüttük. Öğrenciler, geometriyle ilgili temel kavramları ders öncesinde hazırlanan dijital materyaller üzerinden öğrendiler. Sınıfa geldiklerinde ise uygulamalar, ikili tartışmalar ve oyunlaştırılmış etkinliklerle bilgilerini pekiştirdiler. Sonuçlar şaşırtıcı değildi; öğrencilerin başarılarında belirgin bir artış gözlenirken, özellikle içsel motivasyonlarında dikkat çekici bir yükseliş vardı. Bu, aslında modelin doğası gereği beklenen bir durum. Öğrenci kendi öğrenme sürecinin aktörü olduğunda, öğrenme yalnızca “yapması gereken” bir iş olmaktan çıkıyor.

Elbette her şey tozpembe değil. Dijital erişim tüm öğrenciler için aynı düzeyde değil. Evinde teknolojik imkânları kısıtlı olan öğrenciyi bu modele dahil etmek daha fazla çaba gerektiriyor. Ayrıca her öğrencinin kendi kendine öğrenme

disiplini yüksek olmayabilir; bazılarında küçük hatırlatmalar yapmak gerekebilir. Bu da öğretmenin rolünü daha da önemli kılıyor. Öğretmen yalnızca öğreten değil. Bir rehber, hatta rehberden öte bir süreç yöneticisidir. Üstelik hazırladığı içeriklerin kalitesi, öğrencinin ders öncesi hazırlığını doğrudan etkiler. Video çekimleri, seçilen dijital araçlar, derse uygun alıştırmalar... Bunların hepsi belli bir emek ister.

Yazının başından beri sıklıkla öğrencinin rolünün değiştiğine vurgu yaptık. Öğrenci, yalnızca “dinleyen” değil, “öğrenen, sorgulayan, aktaran” bir konuma geliyor. Sınıfa hazırlıklı gelmek, aktif katılım göstermek, gerektiğinde grup içinde birlikte üretmek... Bunlar modelin ayrılmaz parçaları. İlk etapta bazı öğrenciler çekingen davranabilir; fakat süreç ilerledikçe kendi öğrenme sorumluluğunu almanın keyfini yaşamaya başlarlar. Öğrenci, öğrendikçe özgüveni artar; söz aldıkça düşüncesinin değer bulunduğunu görür; grup çalışmasına katıldıkça işbirliği becerileri gelişir.

Aslında, ters yüz sınıfın sunduğu en büyük katkı, sınıf içi zamanı verimli kullanmak. Düşünün, öğretmenin sınıfta harcadığı süre artık anlatımla geçmiyor; öğrencinin zorlandığı noktaları keşfetmeye, onlarla daha yakından ilgilenmeye ayrılıyor. Bu da öğrenme sürecini daha kişisel kılıyor. Öğretmen göz kontağı kuruyor, öğrencinin yüz ifadesinden anlıyor; kim zorlanmış, kim daha ileri gitmeye hazır... Model, öğretmeni öğrencisinin yanına getiriyor.

Ters yüz sınıf, yalnızca teknolojik değişime uyum sağlama çabası değil. Hatta modelin ilk uygulamalarının yapıldığı 2005–2008 yıllarını düşündüğümüzde, yöntemi eğitim literatürüne kazandıran Aaron Sams ve Jonathan Bergmann’ın bile bugünün dijital imkânlarını öngörmesi zordu. Bu bile tek başına ters yüz sınıfın özünün teknoloji değil zihniyet olduğunu anlamamız için yeterli. Çünkü bu yaklaşımın merkezinde, öğrenmenin odağını öğretmenden öğrenciye kaydıran güçlü bir anlayış yatıyor. Öğretmen sınıfta daha geri planda görünse de sürecin asıl mimarıdır; öğrenme yolculuğunu tasarlar, yönlendirir ve kolaylaştırır. Öğrenci ise

sahnede daha görünür hâle gelir; ancak yine de rehberliğe ihtiyaç duyan, merakla ilerleyen bir yolcudur. İşte bu hassas denge, ters yüz sınıf modelinin sürdürülebilirliğinin temelini oluşturur.

Klasik kalıpların dışına çıkmak kolay değil; öğretmenler yıllardır sürdürdükleri anlatım ağırlıklı ders düzeninden vazgeçmekte zorlanabilir. Çünkü TYS, öğretmenin yükünü azaltan bir yöntem değil; aksine hazırlık sürecinde daha fazla emek isteyen bir yaklaşım. Fakat bu emeğin sınıf içi etkileşime dönüşmesi, öğrencilerin bireysel ilgi göstermeden de bireysel hızda ilerleyebilmesi, bu çabayı fazlasıyla karşılıyor.

Sonuç olarak ters yüz sınıf modeli, öğrenciyi merkeze alan, teknolojiyi doğru yerde kullanan, öğrenmeyi sınıfın duvarları dışına taşıyan bir anlayıştır.

Belki de artık, 40 öğrencinin 40 dakikalık derste parmak kaldırarak söz alamayacağını fark edip sessiz olmalarını istemek yerine; konuşmanın, hareketin, merakın, tartışmanın öne çıktığı sınıflar oluşturma zamanı gelmiştir.

Belki de gerçek dönüşüm, teknolojiyi sınıfa getirmekle değil; sınıftaki öğrencinin sesini daha çok duymakla mümkündür.

Belki de artık öğrenciler değil öğretmenler sessiz olmalıdır. Çünkü öğretmen sustuğunda öğrencinin konuşabileceği bir alan doğar; sorularının, fikirlerinin, merakının karşılık bulunduğu bir iklim ortaya çıkar. Ünlü yönetmen Jacques Tati, “Ben istiyorum ki film siz sinema salonundan çıktıktan sonra başlasın” derken, deneyimin izleyenin içinde sürmesi gerektiğini anlatıyordu.

Ders de böyledir. Öğrenci sınıftan çıktığında öğrenme sorumluluğunu sırtlandığında, merakıyla baş başa kaldığında yolculuk devam eder. Öğrenme, öğretmenin anlattığını değil; öğrencinin sahiplenip üzerine düşündüğünü büyütür.

Tam da bu sebeple; öğrenme, öğretmen anlatırken değil; sustuğunda başlar.

HİKÂYE-İ HAYAT

ŞAHİN KARATAŞ
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Dünyaya geldi al bebek gül BEBEK
Sanki gökten inmiş kanatsız melek

Oğlu şiir okur, "En güçlü adam
Benim babamdır, canım bilge BABAm"

Saf, ana sütüyle besler annesi
Ninniyle uyutur pamuk ninesi

Çalışır daima alın teriyle
Helal kazanca koşar özveriyle

Birkaç yıl sonra düşe kalka yürür
Arslan parçası ÇOCUK çabuk büyür

Ak düşer saç, hayat bir koşmaca
Artık gençler demekte ona : AMCA

Yedi yaşında kaydolur ilk mektebe
Kocaman gelir gözüne alfabe

Yıllar değil yarım asır geçmişti
Bazen lütuf, bazen kahr görmüştü

Kolalı yakalık, siyah önlük,
ABİ diyorlardı afacan küçükler

Mevla verince bir de oğul balı
Evlat asker, torun evin kralı

Büyüdü civanmertî sülalenin
Odur DELİKANLISI mahallenin

Tüm çocuklar ona diyordu DEDE
Ne hatıralar kalmıştı mazide

Evlendi karıştı çoluk - çocuğa
Yokluğa sabretti, şükür bolluğa

Birgün verince müezzin salayı,
Koştu eş, dost, akraba alayı

Nihayet getirdiler musallaya
Bir Fatiha okuyun şu MEVTaya

VİCDANIN MÜFREDATI VE EĞİTİMİN AHLAK KODLARI YA DA UÇURUMUN KENARINDAKİ ÇAM AĞACI

EMİN KEVEN
EĞİTİMCİ & YAZAR

Eğitim yalnızca kazanılmış bilginin aktarımı değildir; bir toplumun vicdan kodlarının kurulduğu, her bir bireyin çürümeye değil dirilişe yöneldiği bir alanı ifade eder. İşte tam da bu yüzden yeteneği pasif kılmak, ahlaki göz ardı etmek ve insanı yalnızca işleviyle tanımlamak, toplumsal bir uçuruma yaklaştığımızın göstergesidir.

Bir toplumun en değerli varlığı, sahip olduğu nitelikli insan kaynağı ve kolektif yani ortak vicdandır. Ancak çağımızın en büyük trajedilerinden biri, pırlanta değerindeki yetenekleri ve "iyi" insanları âtıl bırakma, çürümeye bırakma, köreltme eğilimidir. Tıpkı bir süper yıldıza, "sen ileri gitme, köşede oyalan" demek gibi. Ya da sahanın en aktif, en üretken elemanına "masa başında evrakla pasif kal" talimatını vermek...

Bu durum, eğitim sisteminden iş dünyasına kadar her alanda, büyük bir israfın ve ahlaki çöküşün göstergesidir. Alanında çok aktif bir öğretmene, "Çok fazla detaya girme, sadece müfredatı bitir." "Fazla göze batıyorsun, işini usulüne uygun yap yeter." "Kendi alanının dışına çıkma, sınırlarını bil." baskısı yapmak, bu yetenekleri biçme zihniyetinin acı bir yansımasıdır.

Öğretmenler odasında çok iş yaptığı için diğer öğretmenlere dolaylı yönden iş çıkartan işgüzar öğretmene, "Etme eyleme Hocam, iş çıkarma bize, otur, oturduğun yerde!" demektir, çürümenin farklı bir ifadesi. Böylesi birikime, emeğe ve potansiyel güce yazık değil midir? Elbette ki yazıktır! Bu kayıp, bireyin değil, topyekûn tüm toplumun geleceğinden çalınan bir değerdir. İşinin ehli insan her

ortamda el üstünde olmalı. O zaten işinin ehli olduğu için havaya da girmeyecektir. Nefsinin kontrolünü yapabilecektir. Aldığı eğitim, iyi olma hali zaten hareketlerine de yansıyacaktır. Yani orta yerde kasılıp durmayacaktır zaten akli selim ve işinin ehli birisi.

Yetenekleri çürütme, görmezlikten gelme eyleminin kökeninde, genellikle ego ve "ben merkezci" bir yönetim anlayışı yatar. "Kimse benden daha iyi olmasın" korkusuyla hareket eden ve "yetkiyi verirsem ipler elimden kaçır, gider bizim makam." endişesi taşıyan bu vizyonu dar insanlar, kendi koltuklarını koruma derdine düşerler. Oysa toplumsal gelişim, ancak ve ancak yeteneğe yer açmakla mümkündür. En iyi yetenekler, her zaman sahada, en ön cephede olmalıdır; onlara imkân ve zaman açmak, toplumsal bir zorunluluktur. Tüm büyük uygarlıklar, yeteneği ödüllendirmiş, onu bastırmamıştır. Kiskanmadan, kötülemeden, iftira amadan, orada burada sabah akşam hakkında konuşmadan yol açmalıyız, destek olmalıyız böyle kişilere. Yani daha iyi olan akli kullan, kullandır.

Kullanılmayan emek çürür, sahaya sürülmeyen yetenek ölür. Bu döngü, bizi bir süre sonra umut etmeyen, eğitimi önemsemeyen, kitap okumayan, okutmayan, azıcık yükseleni aşağıya çeken, sürekli boş konuşan, onu bunu çekiştiren biri haline getirir. Sonra da bir boşluğa sürükler.

Tüm bu erozyonun temelinde, bilgisizlik ve dürüstlük meselesi yatmaktadır. Dürüst olmak büyük bir erdemdir, ancak dürüst olmadan önce bilmek gerekir. Asıl mesele okumak, okuduklarını idrak etmek ve onları yaşayış biçimine dönüştürmektir. Hiçbir şey bilmeyip her şeye ahkâm kesmek, ayna tutma erdemini yitirmiş bir toplumun acınacak, ağlanacak halidir.

"Vay ki ne vay!" halidir.

İnsan, sadece kendini değil bakıp dokunduğu her ortamı doğru olan değerler, eşyalar ve imkânlarla süslemelidir. Sadece bir kişinin iyi ve dürüst olması bu işi çözmez. Toplum olarak ortak bir iyilik bilincine ulaşmalıyız. Bugün gıda, eğitim, iş, ticaret; hangi sektöre bakarsak bakalım, zihinlerin öncelikle hileye, yalana ve üç kâğıda odaklandığı bir tabloyla karşılaşırız. Bu zihniyet, insanlığımızı yozlaştırmaktadır. Bu etik erozyon, yediklerimiz, içtiklerimiz ve seyrettiklerimizle beslenen bir kısır döngüdür.

Dünyanın geldiği nokta, işte tam da bu meseleyi özetliyor. Güce ve paraya tapan, vicdanını kaybetmiş yönetim anlayışları. Büyük sözde medeni devletlerin küçük beyinleri ve bu beyinlerin paraya ahlaksızlığa yön veren yine sözde liderleri tüm dünyanın gözü önünde yapıyor ne yapıyorsa. Bir avuç paraya satılan senatörler, bürokratlar var olduğu sürece dünyanın farklı yerlerinde zulüm devam edecektir. Her şey bu kadar ortadayken, çıkarları uğruna ruhunu, geleceğini ve toplumsal değerlerini satanlar, toplumun parasıyla topluma eziyet etmektedirler.

Ancak bir umut var, her zaman bir veya birkaç umut var olacaktır elbette! Vicdanlar hâlâ rahatsız. Dini, ırkı ne olursa olsun iyi insanlar hala var olmaya devam ediyor.

İşte iyi insan burada devreye giriyor. Umutların bittiği noktada tam uçurumun kenarında bir kayalıkta bir çam filizleniyor. Filizlenen çam tüm gönüllere su serpiyor, umut oluyor, yağmur oluyor. Eğitim dediğimiz şey tam da bu! İyi insan, iyi eğitimle olur. Sadece akademiyle olmadığını bilmeyen ne öğretmen kaldı ne de veli kaldı. Toplumun tüm kesimleri bunun farkında artık. Bütün mesele harekete geçmek, görünür hale gelmek. Tıpkı uçurumun kenarındaki çam ağacı gibi.

Bu noktada eğitimin temel misyonu devreye girer, girmeli. Sadece zeki değil, aynı zamanda ahlaklı ve dürüst bireyler yetiştirmek. Hakiki Müslümanların (adında değil, yaşantısında dürüstlüğü barındıranların) sayısı artmalıdır ki, birey cebine giren bir kuruşun, boğazından geçen bir lokmanın haram mı, helal mi olduğunu sorgulasın.

"Haram helal ver Allah'ım, garip kulu ye Allah'ım!" anlayışına son verilmelidir.

Zihnimizi, midemizi, gözümüzü besleyen her şey helal ve dürüst olmalıdır. Eğitim, bireye paranın ve gücün insanlık olmadığını öğrettiği zaman amacına ulaşır. Gazze'deki direnişin gösterdiği gibi, tüm maddi gücün bir avuç insanlık onuru karşısında ne kadar değersiz olduğu aşikârdır.

İnsanlara akılları yettiği kadar hitap etmek önemlidir, ancak toplum olarak aklımızı hileye, yalana ve dolana kullanmayı bırakmalıyız. Olmadığınız bir ortamda arkanızdan her türlü iftirayı ve olumsuzluğu konuşan insanların olduğu bir toplum çürümüş demektir. Dost, dostunun

ayıbını yüzüne söyler. Sürekli şikâyet eden, karamsarlık üreten halimizden vazgeçmeliyiz. Etrafta bakmak ve görmek için çaba harcamamız gereken güzel şeyler de var.

Eğitimin birincil görevi, insanların akıllarını hileye değil, hakikate ve toplumsal refaha kullanmalarını sağlamaktır. Yeteneği ödüllendiren, ahlakı yücelten bir eğitim, çöken vicdan duvarlarımızı yeniden inşa edecektir. Sadece okluda verilen eğitimden de bahsetmiyoruz. Hayatın her alanında olması gereken eğitimden bahsediyoruz. Yani kâl ile değil hâl ile olan eğitimden.

İçten içe yanmak ama tütmemek bütün mesele. Fırtınaların koptuğu yürekleri sakince limana yanaştırmak, mangalda kül bırakmayan değil mangalda köz olabilmek bütün mesele. Köz olan gözün sahibi görür, anlar ve idrak ağacının köklerini besler.

Evet, uçurumu kenarındaki çam olmaya var mısınız?

Karar sizde, vicdanlarda, gönüllerde, ulaşılması zor noktalarda vesselam!

SÖZ VERMEDE 2HG FORMÜLÜ

ERDEM KILIÇ
ÖZKURBİR GEN. SEK.

Söz vermek, sözleşmek ve sonrasında verilen sözün gereğini yerine getirmek erdemli bir davranıştır. Erdemli davranışlar, toplumda saygınlık; dinde ise sevap anlamına gelir. Söz vermek, kişinin markasıdır.

Bazı istisnalar vardır ki, verilen söz yerine getirilme bile kişi saygınlığını kaybetmez.

Mesela, söz verdikten sonra hapishaneye düşersin. Özgürlüğün elinden alınır. Elinden de bir şey gelmez. Yapacak bir şey yoktur.

Bazen de söz verdikten sonra hastanelik olursun. Ziyaretçi olarak değil tabii; ciddi anlamda, ameliyatlık bir durum, şuur kaybı gibi ağır nedenlerle. Bu durumda da söz vermiş olsan bile, saygınlığını yitirmeden sözünün geçerliliği düşer.

En önemlisi de gasilhaneye düşmek... Gassal olarak değil tabii; artık bu dünyadan veda durağındasındır. Birazdan yolcu edileceksindir. Ölmüşündür yani... Artık sözünü yerine getirmen mümkün değildir ve kimse de bu durumu yadırgamaz.

Hatta veda namazında “Helal olsun hakkım!” diye bağırırlar olur. Müthiş saygın bir makamda uğurlanırsın.

Gel gelelim asıl meseleye...

Bu üç durumun dışında söz verdin mi, gereğini yerine getirmelisin.

Ben, onu-bunu bilmem.

Kimi “Üç gün oruç tut, yeter” der.

Kimi “Helallik iste, geçer” der.

Bu konuda akıl veren çok olur hani.

Oysa söz vermek bedeni bir durum değil, ruhi bir durumdur.

Ruhunu nasıl rahatlatacağın, asıl mesele budur.

Söz verdin mi, insan gibi söz vereceksin.

Ruhunu da rahatsız etmeyeceksin.

Vesselam!

BİLİNER EN ESKİ TÜRK ŞARKISI: MÂHUR KÂR-BİR MÜZİSYENİN NOT DEFTERİNDEN ÇIKAN 500 YILLIK ŞARKI

Doç. Dr. ERDAL KILIÇ
İMÜ AKADEMİSYEN

Yaklaşık 500 yıl önce bir müzisyenin not defterine yazılan ‘Mahur Kar’, bilinen en eski Türk şarkısı olarak gün yüzüne çıktı. Bu eser, sadece bir melodi değil; geçmişten günümüze taşınan bir kültür mirası ve Türk müziğinin kadim izlerini günümüze taşıyan bir zaman kapsülü niteliği taşıyor.

Bir zamanlar, İstanbul’un taş sokaklarında yankılanan bir ezgi... Bir musikişinasın el yazısıyla kayda geçen birkaç satır nota... Ve o notalarla birlikte, beş asrı aşan bir sessizliğin içinden bugüne uzanan bir ses: Mahur Kâr. Türk musikisinin bilinen en eski bestelerinden biri olarak kabul edilen bu eser, sadece bir melodinin değil; bir medeniyetin, bir duygunun, bir estetik anlayışının izlerini taşır.

Bugün “Mahur Kâr”ı dinlediğinizde, aslında sadece bir müzik eserine değil, Osmanlı’nın erken dönemlerinde şekillenmiş bir müzik kültürünün derin köklerine tanıklık edersiniz. Çünkü bu eser, bir “şarkı” olmanın ötesinde, musikin yazıya geçirilmesi, aktarılması ve korunması bakımından da eşsiz bir tarihî belge niteliği taşır.

Bir Müzisyenin Not Defteri

“Mahur Kâr”ın gün yüzüne çıkışı, modern müzikolojinin en heyecan verici keşiflerinden biridir. Eserin bulunduğu mecmua, bir Osmanlı müzisyenin kişisel not defteri niteliğindedir. Bu tür mecmualar, dönemin sanat çevrelerinde not alınan eserlerin, meşk zincirinin ve musikî zevkinin bir aynası gibidir.

O dönemde henüz matbu nota basımı ya da sistemli arşivcilik yoktu. Müzik, meşk yöntemiyle yani “usta-çırak” aktarımıyla yaşardı. Fakat bazı müzisyenler —tıpkı günümüzün bir araştırmacısı gibi— duydukları eserleri, yeni makam denemelerini ya da besteleri kendi defterlerine kaydederlerdi. İşte “Mahur Kâr” da bu tür bir defterin içinde, sade ama özenli bir yazıyla yer almıştır.

Bu defterin yaklaşık 16. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu düşünülmekte; dolayısıyla, eserin bestelenmesinin Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar uzanabileceği kabul edilmektedir. Kısaca bu dönem, Osmanlı kültür ve sanatının zirveye ulaştığı, musikin de saraydan tekkeye, tekkeden halka yayıldığı bir çağdır.

Mahur Makamının Cazibesi

Eserin makamı olan Mahur, adeta bir sevinç ve ferahlık timsalidir. Türk musikisinde Mahur, “neşe ve zarafet makamı” olarak tanımlanır. Klasik musiki repertuvarında Mahur makamı, hem yapısal hem de duygusal olarak “aydınlık” bir renk taşır. Batı müziğindeki majör tınıya benzer bir karakteri vardır ama Türk musikisinin kendine özgü seyir ve karar anlayışıyla çok daha incelikli bir yapıdadır.

Mahur Kâr, bu makamın erken dönem örneklerinden biri olarak, melodik kuruluşunda hem saf bir sadelik hem de dikkat çekici bir olgunluk barındırır. Besteci kimliği tam olarak bilinmese de, eserin melodik yapısı dönemin “saray meşk geleneği”ni de çağrıştırır. Bu da eserin yalnızca bir halk melodisi değil, aynı zamanda eğitilmiş bir müzisyen elinden çıkmış olabileceğini düşündürür.

Kâr Formu ve Musiki Zihniyeti

Eserin formu olan Kâr, klasik Türk musikisinin en eski ve en kapsamlı formlarından biridir. Kâr, genellikle büyük bestekârların gücünü gösterdiği bir türdür. Sözlüdür, fakat söz kadar melodinin de anlam taşıdığı bir düzendedir. Bu tür eserlerde melodik yapı, adeta bir “musiki mimarisi” gibi katmanlı biçimde örülür.

Kâr formunun özelliği, dinleyiciyi bir yolculuğa çıkarmasıdır. Her bölümde makamın farklı bir yönü, farklı bir duygusu keşfedilir. Bu bakımdan Mahur Kâr, sadece bir şarkı değil, bir müzik anlayışının erken manifestosudur. Türk musikisinde şarki formu”ndan önce gelen bu tür eserler, zamanla klasik repertuvarın omurgasını da oluşturmuşlardır.

500 Yılın Ardından Gelen Ses

“Mahur Kâr”ın yeniden keşfi, müzik tarihçileri için bir dönüm noktası olmuştur. Zira bu eser, sadece bir melodinin değil, Osmanlı musikisinin erken dönemine ait estetik bir dilin bugüne ulaşmış kanıtıdır. Notaların kâğıt üzerindeki varlığı, o dönemde müziğin yalnızca kulaktan kulağa değil, bilinçli bir yazılı kültür içinde de yaşatıldığını gösterir.

Bugün bu eser modern nota sistemine aktarılmış, ses kayıtlarıyla icra edilmiştir. Her icrada, geçmişle bugün arasında görünmez bir köprü kurulur. Çünkü bir melodiyi yeniden yaşatmak, sadece geçmişi hatırlamak değil; onu bugünün duyarlılığıyla yeniden üretmek anlamına gelir.

Bir müzisyenin asırlar önce titizlikle yazdığı birkaç satır nota, bugün bir ulusun kültürel hafızasına ses olmaktadır. Belki de musikinin büyüğü tam da burada gizlidir: Zamanı aşarak, duyguyu ve düşünceyi birleştirme kudretinde.

Bir Kültürün Hafızası Olarak Musiki

Türk musikisi tarihi, çoğu zaman yalnızca bestekâr isimleri ya da repertuvar üzerinden okunur. Oysa “Mahur Kâr” gibi eserler, bu tarihin yalnızca sanatsal değil, kültürel ve sosyolojik bir boyutu olduğunu da gösterir. Çünkü bir toplumun müzik dili, aynı zamanda onun dünyaya bakışının, estetik tercihinin ve kimliğinin yansımasıdır.

Birinci yüzyılda bir müzisyenin not defterine yazdığı bu eser, o dönemin ruhunu bugüne taşır: İnsanı merkeze alan, güzeli arayan, sesiyle bir anlam inşa eden bir anlayışı... Bu yönüyle “Mahur Kâr”, sadece “bilinen en eski Türk şarkısı” değil, aynı zamanda bir medeniyetin sesli hafızasıdır.

Son Söz

Bir melodinin üzerinden beş yüz yıl geçer de hâlâ yüreğe dokunur mu?

Evet, eğer o melodi “Mahur Kâr” ise... Çünkü o sadece bir şarkı değil, bir varoluş biçimidir. Osmanlı’nın ince ruhunu, Türk musikisinin zarafetini, insanın iç âlemindeki sükûnu temsil eder.

Bugün bu eseri dinlerken, kulağımıza sadece eski bir tını değil, tarih boyunca süzülüp gelen bir kültürel bilinç fısıldar: “Musiki, sesle yazılan bir tarihtir.”

EĞİTİMDE MÜZAREKE VE DİYALEKTİK : FELSEFE - BİLİMSEL İNCELEME

MEHMET YILDIRTAN
ARAŞTIRMACI YAZAR

**Eğitimde yalnızca bilgi
verilmez; Felsefe
temelinde şekillenen
müzâkere ve
diyalektiğin işlediği bir
süreçle gerçek
düşünme başlar, burada
öğretmen susar, soru
sorar, fikirler karşılaşır
ve yeni anlamlar
filizlenir.**

Eğitimde müzakerenin, diyalogun ve bunun felsefi temeli olan bilgi diyalektiğinin felsefe-bilimsel incelemesini bu devam yazısında yapacağız. Bu inceleme, pedagojik formasyonun üzerine inşa edileceği düşünsel altyapıyı daha derin ve dakik kılma amacı taşımaktadır.

Varlık ve Bilgi

Felsefecilerin “varlık” ile alakalı geliştirdikleri tasavvur, “bilgi” tasavvuru ile direkt alakalıdır; yani varlık ve bilgi tasarımları arasında bir “diyalektik” vardır. Varlık felsefesinde (ontoloji) âlemin fizik ve metafizik tasviri yapılır; bu âlem tasavvuru da onunla alakalı bilgi edinme ve doğrulama yollarını (epistemoloji) belirler. Bu yüzden varlığı diyalektik bir pencereden açıklayan filozofların, aynı zamanda bilginin diyalektiğini de açıklamış olduklarını düşünebiliriz.

Diyalektiğin Metafiziği

Filozoflar âlemden ikilikler ve karşıtlıklar gördüler; zıtların çarpışarak ortaya koyduğu üretkenliği ve çeşitli alanlardaki diyalektik “tezahürü” müşahade ettiler. Bu yüzden birçok düşünür, inşa ettiği metafizik teorinin merkezine ya da periferine muhakkak diyalektiği yerleştirmiştir.

Bu doğrultuda Herakleitos, kronolojik olarak da akla gelen ilk filozoflardan biridir. Herakleitos, varlığı diyalektik bir sürecin, karşıtların geriliminden doğan bir sentezin ve değişimin perspektifinden okumaya çalışır. “Her şeyin babası savaştır” diyen filozof, bu sözünü karşıtların çarpışmasını yani diyalektiği kastetmiştir. Onun metafiziğinde “oluş”, “varlığın” diyalektik bir serencamıdır.

Empedokles de “sevgi (philia)” ve “nefret (neikos)” güçlerinin diyalektiği üzerinden bir ontoloji ve kozmoloji inşa eder. Platon’un idealar ve nesneler dünyası ayrımı, Aristoteles’in potansiyel (bilkuvve) - aktüel (bilfiil), madde-form kavramları hep varlık tasavvurundaki üretken ve merkezî ikiliklere örneklerdir. Hem Platon’da hem de onun Helenistik temsilcisi Plotinos’un “sudur” teorisinde ve aslında pek çok felsefî teoride birlik ve çokluk arasındaki gerilim, metafiziğin merkezinde yer alan diyalektiktir.

Meşşâî felsefenin zirvesi İbn Sînâ, “varlık-mahiyet” ayrımını ve “zorunlu-mümkün” modalite karşıtlığını daha da işlevselleştirerek Aristotelesyen metafiziğe kapsamlı bir açıklama kabiliyeti kazandırdı. İbn Arabî’nin vahdet-i vücûd teorisinde teşbih-tenzih, Sühreverdi’nin işrâkiliğinde nûr-zulmet, Hristiyan mistik Meister Eckhart’ta birlik-ayrılık ve benzerleri hep ikiliğin, zıtlığın ve çatışmanın velûd diyalektiğine misallerdir.

Descartes, yeni mekanikçi bilimin metafiziğini, madde ve anlam ayrımını farklı bir modda devam ettiren zihin (düşünen töz/ruh/res cogitans) ve cisim (yer kaplayan töz/madde/res extensa) düallitesi üzerine inşa etti. Descartes’ın fizik anlayışında da itmeler ve çarpışmalar “hareketi” aktarır ve devam ettirir. Spinoza’nın monizminde de “Doğa veya Tanrı” dediği tek bir tözün, düşünce ve uzam şeklinde iki öznitelik olarak tezahür ettiği bir metafizik altyapı vardır. Alman idealizmi, Fichte ve Schelling gibi filozoflarla başlayan ciddi bir diyalektik gelenektir ve Hegel’de zirveye ulaşmıştır. Onun felsefesinde “karşıtların içkin aşılması” anlamında diyalektik, varlığın temel hareketi ve mutlak tinin kendini ortaya koyma biçimidir.

Marx’ın Hegel’den mülhem diyalektik materyalizmi, Kierkegaard’ın felsefesindeki bir nevi teolojik diyalektik, Nietzsche’nin “Apollonik-Dionizyak” çerçevesi, Merleau-Ponty’nin fenomenolojisindeki “görünür-görünmez” diyalektiği de sayabileceğimiz örneklerdir.

Bilimin Diyalektiği

İçinde yaşadığımız evrenden aldığımız duyuşal verileri, yani “çokluğu”, Kant’a referansla yan yanallığın ve “geometrinin” görüşü olan uzay ile art ardallığın ve “aritmetiğin” görüşü olan zamanın koordinasyonu düzenliyoruz. Tabiatıyla fizik bilimde, bütün doğal fenomenlerin uzamsal ve zamansal yayılımını matematiksel bir dizge ile nicelleştiriyoruz. Hız, konum, momentum, alan, yörünge, dalga gibi pek çok fiziksel olgu, uzay-zamanın koordinat ve metrik bağımlılığı içinde tanımlanıyor. Hatta genel görelilikle beraber uzay-zaman artık hem tek bir yapı hem de mutlak olmayan, görelî bir bütünlük olarak betimleniyor. Dört temel kuvvetten biri olan kütleçekimine de bu uzay-zaman yapısının kütleler tarafından bükülmesi sebep oluyor. Uzay-zaman diyalektiği, bilimsel dilimizin adeta transandantal çatısı durumundadır.

Evrenin uzay-zaman dokusunu dolduran maddenin temel taşları, parçacık-antiparçacık şeklinde bir ikiliğe sahiptir. Bu madde ve antimadde etkileşiminden yüksek miktarda enerji elde etmek üzere yoğun çalışmalar da yapılmaktadır. Kuantum mekaniğinde, boşluktaki enerji miktarı hiç sıfır olamayacağından, kısa süreli “vakum dalgalanmaları” olduğu düşünülür. Bu dalgalanmalar da yine kısa süreli parçacık-antiparçacık çifti üretir ki bunlara “sanal parçacıklar” denir. Bu fenomen gözlenmiş olmasa da karadelik buharlaşması ve bazı fiziksel olguları açıklamada kullanılır. Vakum enerjisi ile evrenin genişlemesinden sorumlu karanlık enerji arasında bağlantı kuran bazı kozmolojik öngörüler bile mevcuttur. Dolayısıyla modern fiziğe göre “boşluk (vakum)” bile büyük gizemlerin kapısını açma potansiyelini taşıyan bir diyalektiğe sahne olabilmektedir. Bunlara ek olarak spin, elektrik yükü, itme-çekme, simetri gibi pek çok kavram da fiziksel evrendeki üretken diyalektik görüngüler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Daha spesifik bir örnek olsa da, bazı kozmolojik modellerde kara delik-beyaz delik çifti, çoklu evrenlerin açıklamasında kullanılıyor. Uzak-zaman tekiliği olan karadelikler, zamansal tersi olan beyaz deliklere açılıyor ve bu olgu başka bir evren için bir nevi başlangıçtaki Büyük Patlama'ya (Big Bang) tekabül ediyor. Burada da zıtlıkların evrenler doğurduğu bir kozmik manzara tahayyül ediliyor.

Doğanın dengesindeki savaşım, doğal seleksiyon ve besin döngüsü, dişi-erkek cinsiyet çiftinin jenerasyonu devam ettirmesi gibi olgularda da hep diyalektik bir şema göze çarpar. Bu minvalde evrenin modern bilimsel betimlemesinde de ikilik ya da çokluktaki çatışmanın ve karşıtlığın, birlikte nasıl fiziksel varlığı, canlılığı ve doğal çeşitliliği doğurduğunu görebiliyoruz.

Âlem ve Akıl

Felsefe-bilim tarihinde birlik/çokluk, madde/mana, görünür/görünmez, sabit/değişken, sürekli/kesintili gibi zıtlıkların üretkenliğine ve kuruculuğuna atıf yapan, bunları tartışan pek çok kuram buluyoruz. Bu metafiziksel/fiziksel perspektifleri yalnızca varlığın kendini sunuşu değil, bir bilme biçimi ve bilginin ortaya çıkacağı çerçeve olarak da görebiliriz. Sadece dış dünya değil, aklımız ve algılarımız, bilişsel ve epistemik melekelerimiz de varlığın kendini açtığı alanlar olduğu için âlemin bir parçasıdır. Bundan ötürü aklî melekelerin gelişimi, bilgi tahsilinin ve zihinsel üretkenliğin artması için eğitim/öğretimde diyalektiğin tesisi gereklidir ki bu da müzakere ve diyalog ile mümkündür.

Bilginin Diyalektiği: Müzakere ve Diyalog

Diyalektiğin felsefe-bilimsel verimliliği, eğitim/öğretim faaliyetlerinde ve bilim cemaati içerisinde müzakere, diyalog, görüş ayrılıkları ve tartışmalar ile ortaya çıkar. Felsefe-bilim tarihinden örneklerle bu verimliliği anlamaya çalışacağız.

Felsefe ve Yazım Tarzı Olarak Diyalog

Eğitimde diyalog ve müzakere denildiğinde ilk zikredilmesi gereken filozof şüphesiz ki Sokrates'tir ve "Sokratik diyalog" kavramı literatürde önemli bir yere sahiptir. Sokrates ile beraber felsefenin konusu "doğadan insana" dönmüştü. Dolayısıyla "anlam" ve "değer" üzerine konuşmak, onları açık ve seçik tanıtmak için uzun diyaloglar gerçekleşiyordu. Sokrates'in muarızı olan Sofistler de bu yöntemi kullanıyordu. Tabii Sokrates, hakikati bulmak ve ortaya koymak için "diyalog" kurarken, Sofistlerin

ikna etmek ve siyasette başarılı olmak gibi pragmatik amaçları vardı.

Sokrates'te diyalog yöntemleri iki çeşittir. Elenktik (çürütücü) ve maieutik (doğurtucu) yöntem, birbirini tamamlayan bir yapı arz eder. Sokrates, çürütme yönteminde ezbere bir klişeyi tekrar eden konuşmacıya sorular sorarak bir nevi yapı-sökümün ilk örneğini gösterir. Maieutik, yani doğurtma yöntemi ise muhtemelen Sokrates'e özgü olan diyalog yönteminin en can alıcı nüansını taşır. Nitekim bu yöntemin varsayımına göre hakikat, kişinin zihninde aslında vardır; fakat ortaya çıkarmak için soru-cevap şeklinde diyalektik bir süreç gereklidir.

Sokrates'in yönteminde bir şeyin ne olduğu ve ne olmadığı eni konu tartışılıyor; "efradını câmi, ağıyarını mâni" bir tanıma ulaşma hedefleniyor. Değerler eğitimi perspektifinden düşünüldüğünde, soyut ve manevî kavramların konuşulması ve öğretilmesi daha diyalojik bir tarz gerektiriyor. Bu tarz ile bir kavramın öğrencide tam anlamıyla tahakkuk etmesi ve pratikle ilişkisinin kurulması sağlanabiliyor. Sokrates, bu eğitim yönteminin felsefî derinliğine ilk ve en iyi referanstır.

Sokrates hakkında her şeyi aslında Platon'un eserleri üzerinden biliyoruz. Platon Sokrates'i konuşturduğu metinlerini de başka bazı eserlerini de diyalog tarzında yazmıştır. Platon'un hem olgusal açıklamalarını hem de değerler eğitimi diyalog biçiminde vermesi, bu yöneme olan güvenini gösteriyor. Eserlerinde, farklı bakış açılarının çarpışarak hakikati ortaya çıkardığı bir vasat söz konusudur. Bu bağlamda "diyalektik epistemoloji", idealar dünyasına geçişin yolu, mantıksal ve ahlakî eğitimin de ideal yöntemidir.

Sokrates'ten bahseden Ksenophon, Helenistik dönemin önemli figürlerinden ve Yunan felsefesini Roma'da inşa eden Cicero, felsefî ve eleştirel parodileriyle Lukianos diyalog stili yazımın felsefe tarihindeki bazı örnekleridir.

Orta Çağ'da Boethius, Anselmus ve Abelardus da diyalog tarzı eserler ortaya koymuştur. Orta Çağ Hristiyan felsefesinin en büyük ismi Thomas Aquinas'ın, diyalog tarzından belki daha teknik ve formel bir yöntem olan soru-cevap (quaestio-responsio) şeklini kullanması, bilginin aktarımında diyalojik ilişkinin önemine dair güzel örneklerden biridir.

Rönesans döneminde de Mirandola, Machiavelli, Galileo Galilei, Giordano Bruno diyalog tarzının örnekleridir. Bilim devrimini anlamak için, bu isimlerden Galileo'nun üzerinde biraz durabiliriz. Galileo, diyalog tarzında yazdığı iki eserinde de yeni bilimin yöntemini ve doğruluğunu tartışır. Özellikle İki Büyük Dünya Sistemi Üzerine Diyalog adlı eserinde, Batlamyusçu geosentrik evren görüşü ile Kopernikçi heliosentrik sistemi mukayese eder ve Kopernikçi sistemin lehine bir tavır sergiler. Adı geçen eseriyle ve oradaki felsefe-bilimsel pozisyonuyla Galileo, bu büyük ve tarihî paradigma değişiminde farkların açık ve seçik ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş, Kopernikçi sistemin yayılmasında önemli bir misyon yüklenmiştir.

Modern felsefenin oluşumunda da diyalog türünden eserlerin telif edildiğini görüyoruz. Berkeley, Hume, Diderot, Voltaire, Schopenhauer, Nietzsche, Huxley, Whitehead ve Bergson gibi düşünürlerin diyalog ve benzeri formlarda yazdıklarına şahit oluyoruz. Çağdaş bilim felsefesinde radikal fikirleriyle dikkat çeken Paul Feyerabend, bilim adamlığının yanında eğitimciliği ve popüler bilime katkılarıyla bilinen Richard Feynman da bu yazım stili için önemli referanslardır.

Felsefe-bilim tarihinde paradigmatik sorgulamalar, eleştirel düşüncelerin ifadesi, idealist konstrüksiyon ve manevî değerlerin inşası için diyalog tarzı yazıma hep başvurulmuş, bir nevi işlevselliği teyit edilmiştir.

Diyalektiğin felsefesine, felsefenin diyalektiğine ve diyalog tarzı yazımın getirilerine dair açmaya çalıştığımız felsefî vizyon, eğitim/öğretim faaliyetlerinde diyalojik perspektifin derin metafizik altyapısını ifşa etmeyi amaçlıyor. Bu metafizik derinlik de, eğitim bilimlerinin kendi nomolojik düzeyine uygun biçimsel dizgelerle ifade edilmeyi bekliyor.

Eğitim-Bilimsel Referanslar

Eğitim bilimlerinin kendi alanındaki bazı kuramsal çalışmalara kısaca referans vermek, müzakere ve diyalogun önemini anlamak adına tamamlayıcı olacaktır. Lev Vygotsky, sosyokültürel gelişim kuramında, öğrencinin kendisinden bilgili olan arkadaşları ya da öğretmeniyle iş birliği ve diyalog içinde çalıştığında bilişsel melekelerini ve öğrenme kabiliyetini geliştireceğini öngörür. Robin Alexander, Neil Mercer gibi kuramcıların öncülük ettiği diyalojik

pedagoji literatürü de dikkate değerdir. “Dialogic teaching/learning” kuramında, öğretmenin monolog anlatımından ziyade öğretmen-öğrenci ya da öğrenciler arası diyalog önerilir. Bu diyalogların mahiyeti de sorgulama, gerekçelendirme gibi bazı biçimsel niteliklerle rafine edilir. Paulo Freire'in savunduğu eleştirel diyalojik pedagoji de diyalogu özgürleştirici bir yöntem olarak görür ve öğrenciyi pasiflikten kurtarıp aktif sorgulayan bir özne kılmayı amaçlar. Kooperatif öğrenme yaklaşımının sahipleri David ve Roger Johnson tarafından formüle edilen yapılandırılmış tartışma (Constructive Controversy), öğrencilerin karşıt gruplara ayrılarak kontrollü bir şekilde tartışmalarını sağlar. Uygun bir çerçevede yapılandırılmış çatışma ve diyalog, muhakemeyi ve bilgi derinliğini artıracaktır. Saydığımız bütün teorilerle alakalı yeterli derecede ampirik çalışmalar ve saha araştırmaları da mevcuttur.

Psiko-Sosyal Temeller

Bireyin doğumundan itibaren gelişiminde, eğitiminde, hayatta ve toplumda yer bulmasında “öteki” ile ilişkisi hep “kurucu diyalektik” bir fonksiyona sahip olmuştur. Bu ilişkinin tıkandığı, bilinçdışında düğümlerin arttığı ve semptomların gündelik hayatı sıkıştırdığı yerde bireyin kaçtığı ve belki de psikoloji biliminin en işlevsel laboratuvarı olan “terapi odaları” bile diyalog merkezli sağaltımın mekânlarıdır. Bu bağlamda diyalojik eğitim, sadece bilginin diyalektik ortaya çıkışında değil, aynı zamanda bireyin toplumla uyumu, ruhsal sağlığı ve gelişimi için de elzemdir.

Hasıl-ı Kelâm

Âlemin felsefe-bilimsel tasviri ile şahit olduğumuz “diyalektik”, eşyanın hakikatine yapılan epistemolojik yolculuğun da istikametini belirler. Zıtlıkların ve çokluğun üretken iç çatışmasından mütevellit nitelikli bir şekilde tahsil edilen “bilgi”, daha açık ve seçik bir duyuşa/bilişe ulaşmayı sağlar. Bu hakikat, sözlü ve yazılı eğitim alanında diyalog, müzakere, soru-cevap gibi diyalojik biçimleri ortaya çıkarıyor. Bu tarzların çeşitli disiplinlerde ifadesini ortaya koymak ve farklı platformlarda pratiğini tesis etmek, sadece öğrencilerin psişik ve bilişsel gelişiminde faydalı olmaz, aynı zamanda bütün bir toplumun eğitiminde ve hatta sosyal konsensüs arayışında izlenecek eğitim/öğretim politikasının da ana eksenini belirler.

BİR ANNENİN ÇÖP ARASINDA KAYBOLAN ÇİĞLIĞI

MEHMET COŞAR
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Bugün, yüreğimi derinden sızlatan bir manzara ile karşılaştım. Yatsı namazından sonra yürüyüş yapmak için çarşıya doğru gitmiştim. Eve döndüğümde, evimin çok yakınındaki parkın kenarında bulunan çöp konteynerinin önünde üç tekerlekli bir el arabası gördüm. Çöpün içini karıştıran biri vardı. Biraz yaklaştığımda o kişinin bir kadın olduğunu fark ettim.

Oracıkta dona kaldım. Saate baktım, tam 23.15'ti. Bu saatlerde erkeklerin çöp karıştırdığını görmüştüm ama bir kadını, hem de gecenin bu vaktinde, ilk kez görüyordum. Görünüşünden yabancı uyruklu olmadığı anlaşılıyordu. Elbette daha önce de çöp karıştıran insanlara şahit olmuşum ama bir kadının, belki bir annenin, üç beş kuruş paraya dönüşecek şeyler bulmak için çöpleri karıştırması içimi bambaşka yaraladı.

Bir an düşündüm. Kadının yanına gidip, "Abla, bu saatte burada ne yapıyorsun? Senin için tehlikeli değil mi?" demek istedim. Aynı anda da cebimden biraz para çıkarıp, "Abla, yarın çalışmayı bırak, çocuklarınla tatil yap," demek geçti içimden. Ama yalnızdım; gecenin bu saatinde yanlış anlaşılmaktan korktum ve cesaret edemedim.

Bir süre sonra kadın, arabasını iteleyerek oradan uzaklaştı. Ben ise parktaki bankta adeta donmuş bir şekilde kalakaldım. Eve girdiğimde üzerinden yaklaşık bir saat geçmişti. Durumu eşimle paylaştım. O da, "Beni çağırırsaydın, bir şeyler yapmaya çalışırdık," dedi. Ama olay birkaç dakika içinde olup bitmişti.

Gece boyunca uyuyamadım. İki saate yakın düşündüm, düşündüm... Kendimi, ailemi, içinde bulunduğumuz toplumu. O an, ne kadar az şükrettiğimizi fark ettim. Son yıllarda insanların ekonomik refahı artmış olsa da memleketimizde böyle manzaralarla karşılaşabiliyoruz.

Allah'ın ayetleri geldi aklıma: "Ne kadar da az şükrediyorsunuz, niçin ihtiyaç fazlasını paylaşıyorsunuz?" Rabbimiz müminlere, "Onlar varlıkta da yoklukta da infak ederler," buyurmuyor mu?

Ama görüyorum ki artan refah seviyesi insanlarımızı daha da bencilleştirmiş. Kendi ailesinden başkasını düşünmez hale gelmişiz. Rabbimiz "Ey insanlar! Siz okumaz mısınız, düşünmez misiniz, akletmez misiniz?" diye seslenmiyor mu?

Geçmişte iyiliği emretmeyip kötülükten sakındırmayan toplumların helakı aklıma geldi. İrkildim, korktum. Böyle devam edersek biz de helak olur muyuz bilmiyorum. Ama ağır bir imtihana tabi tutulacağımızı hissediyorum.

DUALİST

RAMAZAN AKSOY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Eski Yunan medeniyetinden beri insanın yapısının MADDE/FİZİK/BEDEN ile RUH/METAFİZİK yapı olmak üzere farklı İKİ YAPI dan oluştuğu şeklinde “DÜALİST/İKİLİ” bir yaklaşım ile açıklanmaya çalışılmıştır. Aristo dan etkilenen bazı Müslüman alimler bu düalist yaklaşımı kabul etseler de “tevhidi/birliği” bozma endişelerini de her zaman korumuşlardır. Bu görüş Hristiyan bilim/din adamları ve modern bilimin öncülerinde bile görülen, hatta Descartes’in “ANALİTİK DÜALİZİM” olarak adlandırılan görüşlerinde de etkisini göstermiş, “savunulan bir görüş” olarak da etkisini devam ettirmektedir.

Son dönemde seküler bilim adamları bu “düalist yaklaşımı” ortadan kaldıran görüşler üretmişler, RUH-BEDEN ayrımına karşı çıkarak insan yapısının “BİRLİĞİ/TEKLİĞİ” görüşlerini ileri sürmekteler. Modern bilimsel gelişmelerin de desteklediği şekilde, BEYİNİ merkeze alan, beyinin ürettiği bir “ZİHİN YAPISININ” insan yapısını anlamaya/açıklamaya yeterli olduğu iddia edilerek düalist anlayışla birlikte “RUHUN” varlığına da karşı çıkmaktadır. Bu görüşe de en fazla DİNİ (hristiyanlığı) “temsil eden” KİLİSE çevreleri karşı çıkarken, bazı Müslümanların da onlara katılarak karşı çıkmasının “anlamsız” olduğu kanaatindeyim.

**Robot çağında insanlık
hâli yeniden sınanıyor:
Teknolojinin sunduğu
imkânlarla donanırken,
asıl soru artık
makinenin yerine
geçmek değil, insan
yaklaşımını koruyup
güçlendirmek.**

Her ŞEYİ yaratan, yaratmaya devam eden, her an bir “İŞ” üzerinde olan Allah işlerini, bir “EMRİ” olarak tanımladığı (emir eri gibi) görünmez varlıklar olan Melekler ve Ruh ile yürütüyor. Melekler (görünmez varlıklar) gibi “RUH” da Allah’ın emrettiği işleri eksiksiz ve fazlalıksız yerine getiren görünmez varlıklar olan “ELÇİLER/ULAKLAR” dan dır. O’nun (Allah’ın) bildirdiğinden benim anladığım ve öğrendiğim kadarıyla oluşan kanaatim budur.

İsra (17/85), Mü’min (40/15,16), Nahl (16/1,2), Kadir (97/4,5) vb. Ayet mealleri.

Ayet meallerinde belirtildiği gibi insanlara “AHLAKİLEŞMEYİ” ve bunu devam ettirmeyi sağlayan destekleri insanlara ulaştıran Allah’ın bir “EMRİ” olarak araç, vasıta, ulak tır RUH. Nefes alınan ve verilen “HAVA” nın görünmediği gibi, RUHUN da insan yapısının “görünmeyen” yanını temsil ettiği “yakıştırması” yapılıyor gibi. İlk çağlarda kalbin/yüreğin vücuda kan pompaladığı gibi “RUH” da pompaladığı, hatta kan ile birlikte kanın önünden “ruhun” da gittiği iddiaları da var. İlginçtir, bilimin ulaştığı bu seviyelerde bile buna benzer yaklaşımlar ile “ruhu” anlamaya, tanımaya, tanıtmaya çalışan Hristiyan, Yahudi, az da olsa Müslüman bilim insanları da var. Oysa insanın MADDE/FİZİK yapısını temsil eden “BEDEN/VÜCUD” kavramı karşısına, MADDİ/FİZİK olmayan yapıyı (metafizik/manevi) temsil eden “RUH” kavramını koymak yerine, insanın “ahlakileşmesini” sağlamaya destek olan “SOYUT” ya da “METAFİZİK” kavramları konulabileceği gibi, “MANEVİ/MANEVİYAT” kavramının kullanılması daha uygun olur kanaatindeyim. Bu şekilde kullansak bile bu “manevi/maneviyat” kavramının temsil ettiği “yapının” insanın “maddi/fiziki” yapısından, yani bedeninden ayrı ve farklı bir yapı olarak kabul eden “düalist/ikili” bir anlayışa yol açıp tevhid/birlik anlayışına neden olmasından korkulur. Alman şair Rilke (), “Ağıtlar” şiirindeki “melekler” figürünün, soğuduğunu ve uzaklaştığı Hristiyan/Katolik dininin “melek” anlayışına değil, Müslümanların melek anlayışına uygun olduğunu söyler. Aynı yazısında Rilke, dünya hayatı ile öteki dünya denilen

ahiret hayatının da bir “Bütünlük” halinde olduğunu söylerken, bu konuda da “düalist/ikili” bir yaklaşımı reddeder (Ek: 2). Bu konuyu daha iyi anlamak için dikkat edilmesi gerektiğini düşündüğüm bir husus daha var ki, genellikle yanlış biliniyor ve hataya düşülüyor:

Metafizik, Fiziği/Maddeyi KAPSAR (Fizik Metafiziğin Altkümesidir),

Soyut, Somutu KAPSAR (Somut Soyutun Altkümesidir),

Manevi, Maddiyi/Fiziği KAPSAR (Maddi Manevinin Altkümesidir).

Bunların ayrı olduğu, yani fizik ile metafiziğin, somut ile soyutun, madde ile manevinin alanlarının birbirinden ayrı olduğu, kesişmediği de yaygın bir şekilde kabul görüyor.

Aynı şekilde Dinin Alanı, Felsefenin Alanı ve Bilimin Alanı konusunda da bunların birbirinden ayrı/farklı olduğu iddiası da Müslümanlar dahil insanların çoğunun “kabülü” haline gelmiştir. Bilim alanındaki hızlı gelişmeler, ile teknolojinin getirdiği “refah”, Felsefe alanındaki “parlak” ve “ayartıcı” görüşler ve “zengin” çeşitlilikteki yorumlar, görece “durağan”, gelişime ve değişime açık olmayan Din Alanının yerini almak gibi iddialara neden olmaktadır. Oysa Din Alanı, Felsefe Alanını kapsadığı gibi, özellikle günümüzde Bilim Alanının Bilim Alanını kapsamaması ihtimali görünmemektedir. Buna göre Din Alanının Felsefenin Alanını ve Bilimin Alanını kapsaması gerekir. Yani, Bilimin Alanı Felsefenin alanının “alt kümesi”, dolayısıyla Bilimin alanı da, Felsefenin alanı da Dinin alanının “alt kümesi” dir. En azından insan fıtratına uygun Hanif Din (Tevhid Dini) İslam. Bilim ve ürettiği teknoloji karşısında şaşkına dönen, Felsefe ve ürettiği parlak görüşler karşısında “gözleri kamaşan” Dinlerin “dindarları” bile Bilimin, Felsefenin ve Dinin alanlarının ayrı/farklı olduğuna “inanır” hale gelmişlerdir. Hristiyanların ve Yahudilerin dinlerini bilmem, ama Müslümanların Dini, fıtratımıza uygun Hanif Din İslam Dininin, insanı, insan hayatını, doğayı/tabiatı ve evrenin tamamını kapsadığı ve inançlarının, buna inanması gerektiği kanaatindeyim. Hatta

insan zihninin anlamakta ve anlamlandırmakta zorlandığı, gücünün yetmediği görünmez varlıkların alemi (melekût alem), vahiy, nübüvvet ve ahiret aleminin varlığına “şahit olmuşçasına” iman ettiğimiz konularda bize doğru bilgiler verdiğine inanırız. Bu hak/gerçek bilgileri, hakkın/gerçeğin ta kendisi olan Allah katından indirilmiş/gönderilmiş olduğundan hiç şüphemizin (raybe) olmadığı Kur’an-ı Kerim den alıyoruz/öğreniyoruz.

Yahudilerin ve Hristiyanların “görünmez varlıklar” olan RUH ve MELEKLER ile ilgili yanlış tanımlamalarından kaynaklanan inançları ve bu inançlarına bağlı anlayışları, tasavvurları, onların tevhidi itikatlarını bozan ve onları şirk koşturmakla, onlara “ilahi/kutsal” konumlar, hatta “tanrılık” özellikleri atfeden durumları ortaya çıkarmış ve sapmışlardır. Şair Rilke’nin (), “Müslümanların melek anlayışını” dile getirmesi, farkı işaret etmeye uygun görünüyor.

Aydınlanma Dönemiyle beraber MADDECİLİĞİN, “materyalizmin” rağbet gördüğü dönemde, insanın maddi/fiziki olmayan yönleri, Eski Yunan Düşünürlerinin de etkisiyle ve yanlış bir tercihin devam etmesiyle “RUHİ/RUHSAL” olarak adlandırılmaya devam etmiştir. Aslında insanın çok önemli yanlarını ifade eden bu METAFİZİK/SOYUT yön, DİNİ bir kavram olarak görülenn “MANEVİ/MANEVİYAT” kavramıyla adlandırılmaktan da kaçınıldı ya da bu yön tamamen yokmuş gibi görmezden gelindi ve gölgede kaldı. Hatta modern dönem bilim alanları olan Psikoloji ve Sosyoloji alanlarının bilim adamları bile bu durumdan rahatsızlıklarını dile getirmelerine rağmen PSİKOLOJİ biliminin “RUHBİLİM” olarak adlandırılması da çelişkinin başka bir yönünü göstermektedir. Bir adı da “ruhbilim” olarak Türkçeye çevrilen Psikoloji Biliminin alan konuları genellikle “ruhi sorunlar”, yani “ruh hastalıkları” ya da ruhun “neden olduğu” hastalıklar ve sapkınlıkları araştırmak ve tedavi etmek ile ilgilidir. Bir Müslüman olarak, Allah’ın işlerini eksiksiz ve fazlalıksız olarak gören “emir erleri”, ulakları, elçileri (resul) olan Melekler ve Ruhun “hastalanması” söz konusu olmamalıdır her halde.

Müslümanların bir kısmı da RUH-BEDEN ayırımını kabullenerek, bunların bir araya gelmesiyle, “BİLEŞİMİYLE” olduğu ileri sürülen “NEFS/BENLİK” kavramıyla konuyu anlamaya çalışmışlardır (Prof. Dr. Robert Frager (), Kalp Nefs ve Ruh Kitabı, Gelenek Yayınları). Bu yaklaşımların etkisiyle de “RUH” konusunun anlaşılamayacağı, bu konuda (ruh konusunda mı? Ruh ile gönderilene mi?) insanlara (tüm insanlara mı? Müşrikler ve kitap ehline mi?) çok az bilgi verildiği gerekçesiyle Müslüman bilim insanları farklı bakış açıları ile olaya/olguya bakmaktan uzak kalmışlardır kanaatindeyim.

Kur’an-ı Kerim’de de sıkça kullanılan, insanın FİZİKÖTESİ/SOYUT/MANEVİ yönüyle yakından ilişkili olan KALB, SİNE, GÖNÜL, FUAD (çoğulu efide), FITRAT, MEŞİET (dileme), İRADE, CÜZİ İRADE (ÖZEL anlamında cüzi), insana mahsus ÖZGÜR İRADE, bağlı olarak KAZA, KADER, YAZGI vb. birçok kavramı anlamakta ve açıklamakta sorunlar yaşanıyor. Bunlar ve benzeri kavramları gereği gibi anlamaktan uzak kalındığı gibi, bu kavramların temsil ettiği hal ve durumların BEYİN, hatta ZİHİN dışında bir gerçekliğinin/hakikatının olduğu zannedilmiştir kanaatindeyim, çünkü kendimden biliyorum. Bu çerçevede bilişin, duyuşun, duygunun merkezinin/kaynağının “beyin” olduğu kabul edilmezken, Kalbe/Yüreğe farklı bir anlam/mana yüklenmeye çalışıldı. Bu kafa karışıklığında “fuad (çoğulu efide)”, “fitrat” gibi Kur’an-ı Kerim’de geçen bazı kavramların hiç bilinmediği, hatta tam tersi bir anlam yüklendiği de bazen görülüyor. Kur’an-ı Kerim’de insan tabiatının nankör, kan dökücü, cahil vb. olumsuz niteliklerin, insanın “fitri özellikleri” olduğunu ileri süren ilahiyatçı bilim insanları bile görülüyor. Oysa Kur’an-ı Kerim’de Hanif Din İslam’ın insan fitratına uygun bir din olduğu (Rum (30/30) ifade ediliyorken.

Tarih boyunca Müslüman bilim insanlarının büyük bir çoğunluğu bu yanlış yaklaşımlardan kaynaklanan yanlış anlamalara ve anlamlandırmalara pirim vermemesine rağmen, bugün bile insanların çoğunluğu ile Müslümanlar arasında bile beyinin işlevlerini kalbe yükleyenler görülmektedir. Bunun nedenlerinden en önemlisinin de bu tür “kavram kargaşalarından” kaynaklandığı kanaatindeyim.

GÖRÜNMEK Mİ, YÖNETMEK Mİ?

ADEM KEVEN
EĞİTİMCİ & YAZAR

**Sosyal medya vitrininde
büyüyen yönetim
kültürü: Makam odası
selfieleri süs olurken
asıl mesele
– hizmetin temeli –
geride kalıyor.**

Yeni atanmış bir yöneticinin sosyal medya paylaşımlarına bakarak, ülkenin yönetim kültürünü okumak mümkündür.

Makam Odası Selfieleri: Statü Gösterisi mi, Hizmetin Ertelemesi mi?

Bir ülkede yeni bir atama gerçekleştiğinde, özellikle de üst düzey bir makama biri oturduğunda, sosyal medya aynı törene sahne olur: Makam Odası Fotoğraf Bombardmanı.

Kurumun logosu, parlak bir masa, yan yana dizilmiş ziyaretçiler, tokalaşmalar, tebrikler... Her karede benzer bir mesaj vardır: “Artık bu makam benim.”

İlk bakışta nezaket ifadesi gibi görünse de bu fotoğraf trafiğinin ardında derin kültürel kodlar, güçlü bir ego tatmini ve yönetim anlayışına dair ciddi bir zafiyet gizlidir.

Güç Mesafesi ve Görsel Onay Kültürü

Türkiye'nin yönetim kültüründe “güç mesafesi” oldukça yüksektir. Makam, sadece bir görev değil; kişiye atfedilen statü, itibar ve otoritenin sembolüdür.

Bu nedenle, yeni atanan bir yöneticiyi ziyaret etmek çoğu zaman nezaketin ötesine geçer, hiyerarşiyi yeniden onaylama, güç ilişkisini tazeleme ritüelidir adeta.

Yönetici açısından ise bu fotoğraflar, yalnızca tebrikleri göstermekle kalmaz; “Ben kabul gördüm, çevrem güçlü, yerim sağlam” mesajını da taşır. Böylece makam odası, hizmet üretme alanından çok bir “görsel onay” mekânına dönüşür.

Oysa daha kurumsal yönetim kültürlerinde yöneticiler, makamdan çok sahada görünürler. Bizde ise sahnenin adı “makam odası”, oyunun adı “görünürlük”tür.

Ego Çağında Benlik Sunumu

Sosyal medya, çağımızın en büyük sahnesidir. Akademik araştırmalar, platformların narsisistik eğilimleri beslediğini açıkça ortaya koyuyor. Makam odası paylaşımları da bu eğilimin kamusal biçimidir.

Her yeni ziyaret, her el sıkışma, her “hoş geldiniz” pozu, yöneticinin onaylanma ihtiyacını besler.

Beğeniler, yorumlar, paylaşımlar küçük dozlarda “ego dopamini” işlevi görür.

Sonra odağın yavaş yavaş değiştiğini görürüz: Kurumun hedefleri değil yöneticinin çevresi, hizmet değil popülerlik, makam değil kişisel marka öne çıkar.

Ve sonunda kamu yönetimi, şeffaflıktan ve hizmet üretiminden uzaklaşıp kişisel vitrine dönüşür.

Gerçek Sorun: Hizmetin Gecikmesi

Bu ritüelin en ciddi sonucu, zaman kaybıdır. Yeni bir yönetici göreve başladığında, ilk haftalar çok kıymetlidir: Kurumu tanımak, öncelikleri belirlemek, kriz planlarını görmek, ekibiyle sahaya çıkmak gerekir.

Fakat haftalar süren ziyaret trafiği, poz verme temposu ve sosyal medya paylaşımları, hizmete ayrılması gereken mesaiyi tüketir.

Kameralar kapanmadıkça kalemler oynamaz, flaşlar sönmedikçe hizmet ışığı yanmaz.

Makamlar, hizmet üretme yerleridir; gösteri sahnesi değil. Sürekli “hayırlı olsun” fotoğrafları paylaşmak, kamuoyunda şu soruyu doğurur: “Gösteri bitti, sıra işe ne zaman gelecek?”

Kamerayı Kapat, Görevi Başlat

Yeni atanan yöneticilere küçük bir hatırlatma: Tebrikleri nezaketle kabul edin, ama kameraları kapatın. Makam odanızı bir an önce “icraat odası”na dönüştürün.

Gerçek güç, kimlerle poz verdiğinizde değil; göreviniz bittiğinde ardınızda bıraktığınız hizmetlerde saklıdır.

Unutmayın, halk alkışı sosyal medyada değil, hayatında hissettiği değişimle verir.

PRENSES ERKEK SİRK ASLANI

RİDVAN AKLAN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ & YAZAR

Bir zamanların ‘orman kralı’ aslanı, işkenceyle eğitilip sirk gösterisine hazır hâle getirilmişti; bugün ‘prenses erkekler’ diyoruz – fakat çocuklarımızın fıtratını dönüştürmek de aynı zulme eşdeğerdur.

Son zamanlarda herkesin dilinde bir “prenses erkek” lafı var. Bilimi, teknolojiyi, eğitim araç gereçlerini sürekli takip eden eğitimcilerin, sosyolojik kavram ve dönüşümleri de takip etmesi ve bu konulara kafa yorması gerektiğini biliyorum. Hal böyleyken bizler de, bu konuda rahat davranan, bildiğini okuyan ailelere bilmeden destek mi oluyoruz? Dahası, sübliminal filmler ve genetiği değiştirilmiş gıdalarla nesilleri değiştirmeye, dönüştürmeye çalışan sinsi düşmana farkında olmadan destek mi veriyoruz?

“Bizimle ne alakası var? Biz nasıl böyle bir kötülüğe katkıda bulunalım?” diyenleri duyar gibiyim.

Elbette bilerek ve isteyerek hiçbir eğitimci ya da aile, çocukların fıtratının değiştirilmesi için çabalamaz veya buna destek olmaz.

Ancak öyleyse gözlerimizin önünde değişen, özellikle hanımefendilerin artık öfkeyle dile getirdikleri bu “prenses erkekler” kimler?

Abartıdan mı ibaret, bilinçli olarak gözümüze sokulan küçük bir azınlık mı bunlar?

Ümit ediyorum ki çok küçük bir grupturlar. Ancak şairin dediği gibi, “Ne olduysa hep bize azar azar oldu” dememek için durumu anlamak ve tedbir almak zorundayız.

Bakımlı olmakla makyaj yapmak arasında, şık giyinmekle dekolte giyinmek arasında, duygusal olmakla aşırı kırılgan olmak arasında fark yok mu? Yaradılış özelliği sağlam, savaşçı, korumacı, toplayıcı ve geçinmeci olan erkeklerin bir kısmı nasıl oldu da çitkırıldım, ağlak ve geçimsiz hale geldi?

Ormanın kralı sayılan aslanı, şiddet uygulayarak ve aç bırakarak getirip sirke koyup maymunla aynı özellikleri göstermesini, soytarılık etmesini sağlamak nasıl ona yapılan en büyük zulümse; bir çocuğun yaratılış özelliklerini değiştirmek, dönüştürmek de o çocuğa yapılabilecek en büyük kötülüktür.

Sirklerde aslanları sözde “terbiye eden”, yani onları sirk maymununa çeviren insanlar garip bir şekilde bazen kırbaç yerine küçük bir tabure veya sandalye kullanırlar.

Peki, basit bir tabure nasıl olur da aslanı yönetir, biliyor musunuz?

Aslan aynı anda taburenin dört ayağına odaklanmaya çalışır. Dört ayak, odaklanmasını böler ve kafasını karıştırır; bu nedenle de donup kalır.

Bir tür illüzyon, bir tür kandırmacadır bu aslan için. Tıpkı günümüzde bizlere oynanan illüzyonlar gibi... Maalesef benim gördüğüm; özellikle aileler “Aman canım, ne olacak ki? Kim neden bizim çocuğumuzu dönüştürsün ki?” dediği sürece işler daha da zorlaşacak.

Çok basit bir şekilde internette “sübliminal çizgi filmler” gibi başlıklarla arama yaptıklarında görebilecekleri gerçeklere dahi inanmayan veya önlem almayan ebeveynlerle maalesef işler daha da zorlaşacaktır.

Peki biz eğitimciler için neresindeyiz?

Bizler ne yapıyoruz, ne yapmalıyız?

Öncelikle yılmadan, usanmadan doğru bildiklerimizi anlatmaya devam etmeliyiz.

Koskoca gerçekler varken çeşitli kaygılarla bilimden, ilimden uzaklaşıp sosyal medya ebeveynlerinin ağzına bakmayacağız.

Doğrusunu bildiğimiz işten şaşmamalıyız.

Örneğin, son zamanlarda öğretmenlik sanki sadece kadınlara yönelik bir meslekmiş gibi algı dayatılmaya çalışılıyor.

Bu hataya düşmeyeceğiz.

Zaten erkek rol modellerin azaldığı bir dönemdeyiz. Bu nedenle çocuklarımız “prens erkek” denilen modele evrilmeye daha yatkın hale geliyorlar.

Düşünün, bazı okulların müdürü dahil tüm kadroları sadece kadınlardan oluşuyor.

Sınıflarda erkek öğrenci sayısı azalıyor.

Erkek öğretmen veya okul içinde rol model olabilecek erkek birey sayısı azalıyor.

Üstüne çocuklar kendi evlerinde de daha çok anneleriyle vakit geçiriyor, babalarla daha az zaman geçirince adeta illüzyonistlerin ekmeğine yağ sürülüyor.

Bu nedenle ne yapıp edip okullarımızda erkek bireylerin sayısını artırmalıyız.

Hiç olmazsa branş öğretmenlerini erkek öğretmenlerden seçmeye çalışmalıyız.

Dahası, kapıdaki güvenlik görevlisinden servis şoförüne kadar erkek personeli teşvik etmeliyiz.

Yöneticiler olarak çocuklarla daha çok zaman geçirip gerekirse zaman zaman idareciliği bir kenara bırakıp derslere girmeliyiz.

Bu konuda söylenecek ve yapılacak çok şey var.

Umarım bu düşünceler bir kıvılcım olur ve bu konuya dikkat çekerek üzerimize düşenleri daha detaylı şekilde yapmaya başlarız.

Son olarak, konuyu daha fazla uzatmadan...

Bazı arkadaşlarımızla bu konuyu tartıştığımızda “Ama aileler de haklı, bu devirde kime güveneceğimizi bilmiyoruz” diyorlar.

Evet, bu da çok detaylı ve burada kelimelerle anlatılamayacak kadar uzun bir konu.

Fakat eğer güven konusuna girecek olursak, maalesef bugün gazetelerde, haberlerde gördüğümüz her olayı korkularımıza birer örnek kabul edersek, çocuklarımızı en yakın akrabalarımızdan hatta anne babalarından bile sakınmamız gerekir paranoyasına kapılırız.

Kötü örnekler gittikçe artsa da, ailelere düşen görev güvenilir ortamları ve güvenilir kişileri bulmaktır.

Kötülüğün ne cinsiyeti ne de mesafesi vardır; her yönüyle düşündürücüdür.

Hep beraber daha güzel yarınlar için istişare etmekten, birbirimize destek olmaktan başka çaremiz yok.

Sevgi ve saygıyla, bu işin üstesinden gelmek dileğiyle...

ERKEN YAŞTA KARAKTER EĞİTİMİ: AĞAÇ YAŞKEN EĞİLİR

ÖMER FARUK KONCA
EĞİTİMCİ

Karakter eğitimi, okul sınıflarına sıkıştırılabilecek bir modül değil; tıpkı ağacın yaşındayken eğilmesi gibi, insanın ruhunda ilk köklerini erken yaşlarda salmalı.

Karakter, bireyin nasıl biri olduğunu gösteren aynadır. İyi bir karakter yalnızca doğuştan gelen bir özellik değil; çevreyle, örneklerle, değerlerle, iletişimle şekillenen bir süreçtir. Özellikle erken yaşlarda bu süreç yön vermek; çocuğun sadece akademik değil, insani gelişiminin de teminatıdır.

Okul Bu İşin Neresinde?

Okul, karakter eğitiminin merkezindedir. Ancak bu süreçte tek bir sorumlu yoktur. Öğretmeni, velisi ve arkadaşlarıyla çocuk; kendini, sınırlarını ve değerlerini tanımaya başlar. Bu nedenle karakter eğitimi; "ben değil, biz" diyerek yürünmesi gereken ortak bir yoldur.

Ekip Ruhu ile Karakter İnşası

Bir çocuğun kalbine ulaşmak istiyorsak, önce birbirimizin sesini duyacağız. Öğretmenin gözlemi ve takibi, velinin ilgisi, arkadaşlarının etkisi bir araya geldiğinde çocuk, sağlıklı bir gelişim ortamı bulur. Okuldaki ekip çalışmaları, grup etkinlikleri, okula karşı aidiyet duygusu; çocuğun "sadece ben" değil, "biz" şuurunu kazanmasını sağlar.

Çocuğa hata yapma hakkı tanımak ve hatalarını yapıcı bir dille düzeltme fırsatı sunmak, onun karakter gelişiminde atılacak en kıymetli adımlardan biridir. Hatasını fark eden ve bunu telafi etmeyi öğrenen bir çocuk, hayat tecrübesi kazanmış olur.

Değerlerin Yaşanarak Öğretilmesi

Malcolm X; "En güzel nasihat, iyi örnek olmaktır." der.

Sabır, dürüstlük, paylaşma, sorumluluk... Bunlar sadece öğretilen değil, yaşatılan değerlerdir. Çocuklar dudaklarımızı değil, adımlarımızı takip eder. Erken yaşta verilen karakter eğitimi; çocuğa sadece "ne yapma"yı değil, "neden yapma"yı da öğretir. Sınıf içindeki küçük görevler, insani yardım ve sosyal sorumluluk projelerine katılım, alınan küçük sorumluluklar bile çocuğun karakter duvarına bir tuğla ekler.

Şikayet Dili Değil, Çözüm Dili

Karakter eğitimi sadece güzel sözler söylemek değil, zor anlarda doğru durabilmeyi ve güzel davranışlar sergilemeyi öğretmektir. Çocuklar bizi izlerken değil, biz yaşarken öğrenir. Evde, okulda, trafikte, sokakta, alışverişte veya sıra beklerken kullandığımız dil, sergilediğimiz tavır, verdiğimiz tepkiler onlara direkt yansır. Çocuk, ailesinin aynasıdır. Bu yüzden şikayet eden, tersleyen, olumsuz konuşan değil, çözüm üreten bireyler yetiştirmek istiyorsak; önce biz o dili konuşmalı ve o şekilde davranmalıyız.

Açık ve Aracısız İletişim

Çocuğun gelişimi ancak öğretmen, veli ve öğrenci arasında kurulacak güvenli bir iletişim köprüsüyle sağlanır. Küçük bir gözlem, zamanında yapılan bir geri bildirim, duyulan bir endişenin açıkça dile getirilmesi bile büyük dönüşümlere kapı açar. Yapıcı, aracısız ve doğrudan (mümkün oldukça yüz yüze) iletişim karakter eğitiminin sessiz öğretmenidir.

Toprağa Düşen Tohum

Çocuklarımız, gelecek ormanında kök salacak birer tohum gibi. Neye dönüşeceği, ne kadar su aldığından yanı sıra, ne kadar ilgi ve sevgi gördüğüyle de ilgili. Bu noktada uygun ve olumlu bir ortamın önemi yadsınamaz. Eğitime ömrünü vermiş, yüzlerce öğrenci ve öğretmen yetiştirmiş, çok sevdiğim bir eğitimci büyüğümün sık sık söylediği bir söz, tam da buna uyuyor:

"Ormandaki en güzel ağaç; henüz bir fidanken yeterince güneş gördüğü, zamanında suyla buluştuğu, yanındaki büyük ağacın gölgesinde kalmadığı ve bir keçi tarafından yenmeden büyüme şansı bulunduğu için, en güzel ağaç olmuştur."

Karakter eğitimi de böyledir. Ne çok geçtir, ne de erken; ama en verimli zaman ilk yıllardır. Bu yıllarda çocuğun çevresini saran biz yetişkinler olarak, onlara uygun ortamı sağladığımızda, ilgimiz ve sevgimizle birlikte yürüdüğümüzde güzel bir neslin tohumlarını ekmiş oluruz.

Unutmayalım, karakter eğitimi ders değil; yaşamın ta kendisidir. Dünya spor tarihine ismini altın harflerle yazdıran Muhammed Ali Clay, bu ünvanı yalnızca ringlerdeki zaferleriyle kazanmadı. O; dünyanın, önünde saygıyla eğildiği, kişiliği, karakteri ve hayat mücadelesiyle yaptı bunu. Muhteşem bir söz var. Konumuzu onunla nihayete erdirelim: "Yetenek sizi şöhret yapar. Karakter ise efsane."

Selam Olsun Sumud Filosuna

Bu vesileyle, Sumud filusunda yer alan vicdan ve merhamet sahibi yiğitlere, zorluklar karşısında karakterli ve dimdik duruşlarıyla dünyadaki iyi insanları yüreklendiren ve zalimleri korkutan tüm kahramanlara selam gönderelim. Çok büyük bir iş başardılar.

O erdemliler topluluğunun azmi ve cesareti, tüm insanlığa ilham versin. Yüzlerindeki tebessüm ve kararlılık, karanlıkları aydınlığa çevirsin. İyiliğin ve merhametin ışığında çocuklarımıza daha güçlü bir gelecek bırakalım. Muhabbetle.

MERHUMU NASIL BİLİRDİK

HACER ELBEY
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Cenaze kalabalıktı. Her zamanki gibi. Ölenin ardından konuşulmazdı. Hele kötüsü hiç söylenmezdi.

"İyiymi," dedi biri.

"Çok yardımseverdi," dedi bir başkası.

"Bilmem kaç kişiye el uzatmıştı."

Sonra imam sordu:

"Merhumu nasıl bilirdiniz?"

Bir sessizlik oldu.

Yarım saniyelik, ama içinde bin hikâye barındıran bir sessizlik.

Ardından topluca:

"İyi bilirdik!"

Ve bitti.

Merhum aramızdan ayrıldı. Ve tıpkı yaşarken olduğu gibi, öldükten sonra da yanlış hatırlanmaya devam etti.

"Merhumu nasıl bilirdik?" sorusu bu ülkede çoktan bir toplumsal af ritüeline dönüşmüş durumda.

Sadece öleni değil, geride kalanların yüzleşemediği her şeyi temize çekiyoruz o soruyla.

Oysa çoğu zaman merhumu değil, kendi yalanlarımızı iyi biliyoruz.

Alev Alatlı'nın dediği gibi:

"Gerçekle yüzleşemeyen toplumlar, hakikati efsaneleştirir."

Biz de ölülerimizi, hatalarımızı, ihmallerimizi, sustuklarımızı efsaneye çeviriyoruz.

Ama bu efsanelerle ne kendimizi temize çıkarabiliyoruz, ne de geleceği doğru inşa edebiliyoruz.

Peki merhumu gerçekten tanıyor muyduk? Evladını yıllarca duygusal açıklıkla büyüten bir babayı...

Mahallesinden farklı olana hayatı zindan eden "iyi komşuyu"... Kadınları susturan, çocukları korkutan, ama mahallede saygın bilinen bir adamı...

Gerçekten iyi mi bilirdik? Yoksa... Hepimiz, konuşulmayanların sessiz suç ortakları mıyız?

Cenazelerde yalan söylenmez derler. Ama unuturlar ki, en büyük yalanlar zaten susularak söylenir.

Merhumu sustuk. Sustuklarımızla kutsadık. Ve sonunda, yaşarken yaptıklarımızdan çok, öldükten sonra söylenenlerle var olduk. Biz neyi affettik orada? Ve en önemlisi: Kimin adına affettik?

"Merhumu nasıl bilirdiniz?"

Cevabı ne kadar kolaysa, geçmişi o kadar karmaşıktır çoğu zaman. Çünkü bu topraklarda insanlar nadiren gerçekten bilinir. Ne yaşarken tanırız birbirimizi, ne de öldüğümüzde dürüst konuşuruz. Biz, hatırlamanın değil, unutmanın medeniyetiyiz.

Ne zaman geçmişle yüzleşmemiz gerekse, üstünü örteriz. Bir yorgan gibi, bir dua gibi, bir ezber gibi.

Ve sonra... Bir gün biz de göçeriz. Arkamızdan biri sorar: "Merhumu nasıl bilirdiniz?"

Ve yanıt, yine aynıdır:

"İyi bilirdik."

Oysa belki de en çok, bilmeden sevdik.

Bilmeden övdük.

Bilmeden gömdük.

"Merhumu nasıl bilirdik?"

Diye sorma bana.

Ben önce seni yaşarken nasıl tanıdığımıza cevap vereyim.

Çünkü bazı insanlar, öldüklerinde değil, ancak yaşarken unutulduklarında gerçekten kaybolurlar.

ZİNCİRİ ÖPMEK: STOCKHOLM ÜZERİNE

HACER ELBEY - EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Ben sana zincirlerinin sesini anlatmak isterim. Çünkü bazı insanlar zincir sesini özgürlük zanneder. Tıpkı senin gibi. Tıpkı benim gibi. Tıpkı hepimiz gibi.

Stockholm sadece bir şehir değil; bir durum, bir duyuş biçimi, bir bağlanma. Ama öyle bildiğin türden değil. Bu, insanın kendisini incitene, susturana, eksiltene ve sonra da "Bak, seni ben tamamlıyorum," diyene aşık olmasıdır.

Aşk mı?

Hayır... Bu kelime bile fazla gelir belki. Bu, gönüllü bir esarettir. İçinde çaresizliğin, korkunun, minnetin birbirine dolandığı bulanık bir bağlıdır.

Bir kadın düşün. Yıllarca yanında kaldığı adamın ona nasıl zarar verdiğini bile anlayamayacak hale gelmiş. Ama onun yokluğunda nefes alamıyor. Gittiğinde deliren, kaldığında tükenen... Çünkü o adama sadece kalbini değil, kimliğini de teslim etmiş. Kadın artık kendisini onun gözlerinden görmeye başlıyor. Kendi varlığını, başkasının elindeki terazide ölçüyor.

Sen bunu aşk sanıyorsun.

Oysa bu, esaretin romantikleştirilmiş hâlidir.

Ve evet, çoğumuz bu oyunun içindeyiz.

Ben gençken aşkı aradım. Ama çoğu zaman bir oyunun içine düştüm. Karşımda beni sevmeyen ama beni tutan bir yüz buldum. Ve o yüz bana, "Ben seni sen olmadığın zaman daha çok seviyorum," dedi. Ben de onun seveceği biri olmak için kendimden vazgeçtim.

İşte Stockholm burada başlıyor. İnsan, kendisinden vazgeçtiğinde başlıyor. Kendini unuttuğunda, onun sevgisine muhtaç hale geldiğinde başlıyor. Sen onun elini öpmüyorsun; zincirini öpüyorsun. Çünkü o zincir seni tuttuğu kadar tanımlıyor da. Sen o zincirle kim olduğunu hatırlıyorsun. Zincir gittiğinde, sen de gidiyorsun.

Ne tuhaf...

İnsan, birini kendisine ait kılmak için değil; kendisini ona ait kılmak için her şeyden vazgeçiyor. Ve sonra adına "bağlılık" diyorlar. Ben onun sadakat değil, unutulmuşluğun, korkunun ve yalnızlığın sarmalı olduğunu gördüm.

Stockholm bir şehir değil; o bir aynadır. Ve sen aynaya her baktığında, sana bakan gözlerin onun olup olmadığını soruyorsun. Kendinle değil, onunla var oluyorsun. O giderse, kim olduğunu unutuyorsun. O seni döverse, hak ettiğine inanıyorsun. Çünkü zamanla dövülmek değil, unutulmak daha çok korkutuyor seni.

İnsanı en çok ne tüketir, bilir misin? Sessizce kabul ettiği şeyler. Bir gün bir kadın gelir ya da bir adam...

Yüzüne bakar ve sessizliğini kırar:

"Sen, sana bunu yapanı sevmek zorunda değilsin."

Ve işte o zaman zincirlerinden utanç duyarsın. Çünkü zincirler, kırılmakla değil... fark edilmekle çözülür.

GİTTİLER

**HALİL ÖZ
EĞİTİMCİ**

Gitmek yalnızca bir yolculuk değil; sabahlara sessiz ışıkların söndüğü, yıldızların tanık kaldığı bir mahallenin hikâyesidir. O sabah ezanıyla birlikte evlerin ışığı kayboldu ve geriye, taş sokaklarda yankılanan bir top, bir tülbent ve ardında kalanların vicdanı kaldı.

Gittiler... Sabah ezanında ışığı söndü evlerin. Sokak lambaları hâlâ yanıyordu ama pencerelerdeki sıcak ışık çoktan kaybolmuştu. Kapılar sessizce çekildi, perdeler rüzgârla vedalaştı. Gittiler; valizlerini değil, geçmişlerini taşıyarak.

Bir bir kapılar aralık kaldı, perdeler sessizlik asıldı.

Mahalle, yüzyıllık bir rüyanın içinden uyanmış gibi boş ve soğuktu. Ayakkabılar eşikte, çay bardakları masada unutulmuştu. Sanki birazdan döneceklerdi.

O sabah erkendi.

Ben uykuyla uyanıklık arasında bir yerde, bir ses duydum:

Tekerleklerin taş zeminde çıkardığı aceleci bir gıcırta...

Bir çocuğun kısık bir ağlayışı, ardından bir annenin fısıltısı:

“Sessiz ol yavrum, komşular uyanmasın...”

Perdeyi araladım.

Sokakta tanıdığım yüzler vardı, ama gözlerinde yabancı bir karanlık.

El ele, başları öne eğik, yürüdüler.

Küçük Mahir arkasına baktı; bir tek o...

Topunu unuttuğunu fark etti belki.

Ama annesi eliyle omzuna bastırdı, “Bakma” dedi.

“Bakarsan, kalırsın.”

Ama o bakışı...

İçimde bir deftere işlenmiş gibi

Sokakta bir hafiflik vardı.
Sanki bir ağırlık kalkmıştı havadan, ama o hafiflik
içimi sıktı.
Yıllardır aynı avludan geçen ayak sesleri, o
sabah son kez yürüdü o taşlara.
Son kez kilit çevrildi.
Ve sabah ezanıyla birlikte, evlerin ışığı söndü.
Ben hâlâ penceredeydim.
Hâlâ sandalyenin koluna başımı yaslamış,
onların sesini arıyordum.
Her gün geçtiği taş sokaktan, artık sadece rüzgâr
geçiyordu.
Nahla Teyze tülbentini unuttu balkon ipinde,
küçük Mahir'in topu hâlâ bahçede.
Gitmek bu kadar sessiz olur muydu?
Sadece Mahir ve annesi değil, o mahallede
yıllardır tanıdığım yüzler, aksanlar, kahkahalar...
Birbirinden farklı ama birbiriyle dost evlerin
sıcaklığı.
Her şey, o sabah ezanında çekildi sokaklardan.

Kalanlar bizdik.
Her şey aynı gibiydi:
Bakkal aynı köşede, cami yine sessiz, kuşlar yine
gökyüzünde...
Ama hiçbir şey yerli yerinde değildi artık.
Mahalle eksilmişti.
Nahla Teyze'nin balkonunda asılı kalan tülbent,
haftalarca dalgalandı.

Sonra bir gün rüzgâr aldı onu da.
Boş evlerin camları buğulanmıyor artık.
Çay demlenmiyor o mutfaklarda.
Ve çocuk sesleri...
Artık yankı yapıyor sadece.
Aradan yıllar geçti.
Mahalle yenilendi, binalar boyandı, yeni kiracılar
geldi.
Ama Mahir'in izi kaldı.
Bahçede hâlâ top sektiren bir çocuk görünce, o
küçük çantasıyla yürüyen Mahir gelir aklıma.
Belki şimdi büyümüştür. Belki bir yerde liseye
gidiyordur.
Belki hâlâ yalnızdır.
Belki bir gün yine karşılaşırız diye düşünürüm.

Savaş sadece bombayla gelmiyor.
Bazen sessizlikle, bazen bir sabah ezanıyla gelir.
Giderken her şeyi yanında götürür; insanı, sesi,
hafızayı...
Gittiler.
Ve biz burada kaldık, bakışlarında asılı bir vicdan
gibi.
Gittiler.
Evlerini, eşyalarını, hayallerini bize bırakarak ...
Ama biz her sabah, onların eksikliğinde yeniden
uyanıyoruz.
Ve belki de en zor olanı bu:
Gitmeyip kalmak.

OKULLARDA ÖDEVSİZ EĞİTİM MÜMKÜN MÜ?

ALİ SEDAT ASLAN
EĞİTİM YÖNETİCİSİ

Ödevsiz eğitim, özellikle küçük yaşlarda mümkün ve faydalıdır.

Araştırmalar, fazla ödevin stres ve motivasyon kaybına yol açtığını gösteriyor. Nitelikli sınıf içi etkinlikler ve keşfe dayalı öğrenme, çocukların merakını ve motivasyonunu artırıyor.

Ödev Bir Alışkanlık mı, Zorunluluk mu?

Her gün milyonlarca çocuk okuldan eve ödevlerle dönüyor. Veliler, öğretmenler ve öğrenciler arasında yıllardır süren bir tartışma var: Ev ödevleri gerçekten gerekli mi? Çoğu veli ödevleri disiplin ve tekrar için önemli görürken, birçok çocuk ve uzman bu görevlerin çoğu zaman faydadan çok stres getirdiğini düşünüyor. Son yıllarda yapılan araştırmalar, özellikle ilkökul düzeyinde ödevlerin düşündüğümüz kadar vazgeçilmez olmadığını ortaya koyuyor. Peki, gerçekten ödevsiz bir eğitim sistemi mümkün olabilir mi?

Araştırmaların Gösterdikleri

1. Akademik Başarı Üzerine Etkiler

Amerikalı eğitimci Harris Cooper'ın 60'tan fazla çalışmayı analiz ettiği araştırmaya göre, ödevler lise düzeyinde bazı faydalar sağlasa da ilkökul çağında neredeyse hiçbir akademik katkı sunmuyor (Cooper, 2006). Yani, küçük yaşlarda verilen ödevler çocukların notlarını yükseltmiyor, sadece zamanlarını alıyor.

2. Psikolojik Etkiler

Eğitim eleştirmeni Alfie Kohn (2013), ödevlerin çoğu zaman çocuklarda öğrenmeden soğuma, kaygı ve aile içi çatışma yarattığını öne sürüyor. Ödev baskısı altındaki çocukların öğrenmeyi bir keşif değil, zorunluluk olarak gördüğünü ve bu nedenle motivasyonlarının düştüğünü belirtiyor.

3. Gelişimsel Psikoloji Perspektifi

Çocuk gelişimi uzmanı Jean Piaget, öğrenmenin deneyim ve keşifle gerçekleştiğini savunurken; Lev Vygotsky, sosyal etkileşimin öğrenmedeki önemine dikkat çeker. Bu teoriler ışığında, çocukların oyun, grup çalışmaları, merakla yapılan etkinlikler ve aile içi paylaşımlar yoluyla öğrenmeleri daha doğaldır.

4. Uluslararası Karşılaştırmalar

OECD'nin PISA sonuçlarına göre, ödev süresi en az olan ülkelerden Finlandiya, eğitimde dünyada en yüksek başarı oranlarından birine sahip (OECD, 2014). Finlandiya'da çocuklar okul sonrası serbest zamanlarını aileleriyle vakit geçirmeye, sanata, spora veya hobilere ayırıyor; buna rağmen akademik başarıları yüksek kalıyor.

Türkiye'de Durum

Türkiye'de ise ödev uzun süredir eğitimin ayrılmaz bir parçası. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar, ödevin etkilerinin tartışmalı olduğunu gösteriyor.

- Erdem ve Doğan (2016), ilkokul öğrencilerinde ödevlerin genellikle aileyle çatışma, motivasyon kaybı ve stres yarattığını, özellikle velilerin destek imkânlarının farklılığı nedeniyle ödevlerin eğitimde eşitsizlikleri artırabileceğini belirtiyor.

Karakelle ve Saraç (2010), aşırı ödevin öğrencilerin öğrenme isteğini azalttığını, ödevlerin amaca uygun ve ölçülü verilmediğinde verimliliğini kaybettiğini bulgulamıştır.

- Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2019'da yaptığı bir değerlendirme raporunda, özellikle ilkokulda ödevin öğrenmeye katkısının sınırlı olduğu, öğretmenlerin ödev yerine daha fazla sınıf içi etkinlik planlaması gerektiği vurgulanmıştır.

Bu araştırmalar, Türkiye'de de ödevin niteliğinin tartışıldığını ve alternatif yöntemlere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Ödevsiz Eğitim Ne Kazandırır?

- Dengeli yaşam: Çocuklar oyun oynayabilir, spor yapabilir, aileleriyle vakit geçirebilir. Bu, hem ruh sağlığı hem de sosyal beceriler için büyük önem taşır.
- Yaratıcılığın gelişmesi: Serbest zaman, çocukların kendi meraklarını keşfetmelerine fırsat tanır. Resim yapmak, doğayı gözlemlemek, kitap okumak öğrenmenin alternatif yollarıdır.
- Stresin azalması: Ödev baskısının ortadan kalkması, özellikle küçük yaşlarda çocukların eğitimle daha olumlu bir bağ kurmalarını sağlar.

- İçsel motivasyon: Çocuklar, öğrenmeyi zorunlu bir görev olarak değil, hayatlarının doğal bir parçası olarak görmeye başlarlar.

Uygulamada Neler Yapılabilir?

Ödevsiz eğitim, "çocuklar evde hiçbir şey yapmayacak" anlamına gelmiyor. Bunun yerine şu yollar denenebilir:

1. Ders içi etkinliklerin çeşitlendirilmesi: Grup çalışmaları, projeler, deneyler ve tartışmalar öğrenmeyi pekiştirir.
2. Aile katılımı: Aileler çocuklarıyla kitap okuyabilir, doğa yürüyüşlerine çıkabilir, birlikte yemek yaparak matematik ve fen kavramlarını öğretebilir.
3. Proje tabanlı öğrenme: Çocuklar okulda küçük projeler yaparak hem araştırma becerisi hem de yaratıcılık geliştirir.
4. Teknoloji desteği: Oyun tabanlı uygulamalar, etkileşimli öğrenme araçları, ders içi motivasyonu artırabilir.

Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler

- Finlandiya: Az ödev, çok etkinlik ve güçlü sosyal destek sistemi. Öğrenciler stres yaşamadan başarı sağlıyor.
- Japonya: İlkokulun ilk yıllarında ödevler oldukça sınırlı; çocukların öğrenme alışkanlığı oyun ve grup etkinlikleriyle destekleniyor.
- Türkiye: Bazı özel okullar ve alternatif eğitim kurumları ödevsiz veya az ödevli eğitim modelleri denemeye başladı. MEB'in "ödevin niteliğini artırma" yönündeki tartışmaları da bu konuda adım atılabileceğini gösteriyor.

Ödevin Akademik Başarıya Etkisi

Cooper, ödevin etkilerini anlamak için onlarca ampirik çalışmayı incelemiş ve bunları meta-analiz yöntemiyle değerlendirmiştir. Bulgular üç temel noktada toplanır:

1. Yaş Düzeyine Göre Farklılık

- İlkokul düzeyi: Araştırmalar, ev ödevinin ilkokul öğrencilerinde akademik başarıya çok sınırlı ya da hiç katkı sağlamadığını göstermektedir. Küçük çocuklar için ödev, daha çok aileyle vakit geçirmek yerine stres ve çatışma kaynağı olmaktadır.
- Ortaokul düzeyi: Ortaokulda ödevin etkisi biraz daha görünür hale gelir. Düzenli ödev, öğrenilen bilgilerin pekişmesine yardımcı olabilir, ancak katkı yine de sınırlıdır.
- Lise düzeyi: Liselerde ödevin akademik başarı üzerindeki etkisi daha belirgindir. Özellikle sınavlara hazırlık ve üst düzey bilişsel becerilerde ödevin ölçülü bir şekilde fayda sağladığı bulunmuştur.

2. “Ne Kadar Ödev, O Kadar Başarı mı?”

- Cooper’ın analizine göre, “fazla ödev = daha fazla başarı” doğrudan doğruya doğru değildir.

Dünyadan ve Türkiye’den Örnekler

- Finlandiya: Az ödev, çok etkinlik ve güçlü sosyal destek sistemi. Öğrenciler stres yaşamadan başarı sağlıyor.
- Japonya: İlkokulun ilk yıllarında ödevler oldukça sınırlı; çocukların öğrenme alışkanlığı oyun ve grup etkinlikleriyle destekleniyor.
- Türkiye: Bazı özel okullar ve alternatif eğitim kurumları ödevsiz veya az ödevli eğitim modelleri denemeye başladı. MEB’in “ödevin niteliğini artırma” yönündeki tartışmaları da bu konuda adım atılabileceğini gösteriyor.

Ödevin Akademik Başarıya Etkisi

Cooper, ödevin etkilerini anlamak için onlarca ampirik çalışmayı incelemiş ve bunları meta-analiz yöntemiyle değerlendirmiştir. Bulgular üç temel noktada toplanır:

1. Yaş Düzeyine Göre Farklılık

- İlkokul düzeyi: Araştırmalar, ev ödevinin ilkökul öğrencilerinde akademik başarıya çok sınırlı ya da hiç katkı sağlamadığını göstermektedir. Küçük çocuklar için ödev, daha çok aileyle vakit geçirmek yerine stres ve çatışma kaynağı olmaktadır.
- Ortaokul düzeyi: Ortaokulda ödevin etkisi biraz daha görünür hale gelir. Düzenli ödev, öğrenilen bilgilerin pekişmesine yardımcı olabilir, ancak katkı yine de sınırlıdır.
- Lise düzeyi: Lisede ödevin akademik başarı üzerindeki etkisi daha belirgindir. Özellikle sınavlara hazırlık ve üst düzey bilişsel becerilerde ödevin ölçülü bir şekilde fayda sağladığı bulunmuştur.

2. “Ne Kadar Ödev, O Kadar Başarı mı?”

- Cooper’ın analizine göre, “fazla ödev = daha fazla başarı” doğrudan doğruya doğru değildir.
- Özellikle ilkökul çağında, belli bir miktarın üzerindeki ödevler ters etki yaratmakta, öğrencinin motivasyonunu düşürmekte ve öğrenmeye yönelik olumsuz tutum geliştirmesine yol açmaktadır.
- Lise öğrencileri için “orta düzeyde” ödev yararlı olabilir, ancak aşırı ödev yine başarıyı olumsuz etkiler.

3. Ödevin Niteliği

- Araştırmalara göre ödevin faydasını belirleyen asıl unsur nicelik değil, niteliklidir.
- Öğrenciyi aktif düşünmeye, araştırmaya veya problem çözmeye yönelten ödevler daha faydalıdır.
- Ezberletici, tekrar amaçlı ve mekanik ödevler çoğunlukla etkisizdir.
- Ödevin öğrenciye geri bildirimle desteklenmesi (öğretmen yorumları, sınıf tartışmaları) başarının artmasını sağlayabilir.

Cooper’ın Vurguladığı Temel Sonuç

- İlkokulda: Ödevin faydası yok denecek kadar azdır, hatta zararlı olabilir.
- Ortaokulda: Ölçülü miktarda ödev sınırlı katkı sunabilir.
- Lisede: Uygun içerikte, dengeli ödev başarıya katkı sağlayabilir.

Cooper, ödevin “her yaşta ve her düzeyde gerekli olduğu” yönündeki geleneksel anlayışı sorgular. Bunun yerine, yaşa uygun, ölçülü ve nitelikli ödev anlayışının benimsenmesini önerir.

Sonuç: Bir Hayal Değil, Gerçekçi Bir Alternatif

Ödevsiz eğitim kulağa iddialı gelse de bilimsel bulgular, özellikle küçük yaşlarda bunun hem mümkün hem de faydalı olduğunu ortaya koyuyor. Ödev yükünün azaltıldığı veya tamamen kaldırıldığı sistemlerde çocuklar daha mutlu, daha yaratıcı ve öğrenmeye daha istekli hale geliyor.

Türkiye’deki araştırmalar da ödevin niteliğinin ve miktarının yeniden tartışılması gerektiğini işaret ediyor. Belki de gelecekte, eğitim politikalarında şu soruya daha çok odaklanacağız: Çocuklarımızı ödevlerle mi, yoksa merak ve keşifle mi büyütmek istiyoruz?

Kaynakça

- Cooper, H. (2006). The Battle Over Homework: Common Ground for Administrators, Teachers, and Parents. Corwin Press.
- Kohn, A. (2013). The Homework Myth: Why Our Kids Get Too Much of a Bad Thing. Da Capo Lifelong Books.
- Piaget, J. (1970). Science of Education and the Psychology of the Child. Orion Press.
- Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
- OECD (2014). PISA 2012 Results: What Students Learn Outside of School. OECD Publishing.
- Karakelle, S. & Saraç, S. (2010). “İlköğretim öğrencilerinin ödev yapma davranışları ve akademik başarıya etkisi.” Eğitim ve Bilim, 35(157), 3-15.
- Erdem, A. R. & Doğan, B. (2016). “Ödevlerin öğrenciler üzerindeki etkileri: Veli görüşleri.” Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(35), 257-274.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Eğitimde İyi Örnekler Raporu: Ödev ve Etkinlik Uygulamaları. Ankara: MEB Yayınları.

Ö Z K U R B İ R

İŞİMİZ EĞİTİM

4. GELENEKSEL EĞİTİM KURUMLARIMIZIN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ SEMPÖZYUMU

12 Aralık'25 Cuma

13 Aralık'25 C.tesi

Giriş

Pazar 14 Aralık'25

10.00
11.00

ÖZKURBİR Başkanı
B. Enis ŞENER

Ö.Ö.K. Genel Müdürü
Fethullah GÜNER

Açılış ve
Protokol
Konuşmaları

11.00
12.00

Prof. Dr. Nurullah GENÇ
Ana Konuşmacı

12.00
14.00

Öğle Arası ve Yemek

14.00
15.00

Prof. Dr. Adnan YÜKSEL
Biruni Üniversitesi Rektörü
Eğitimin Geleceği

15.00
15.15

Cafe Break

15.15
16.45

Başkanlar Paneli
Kurumlarımızın Bugünü ve Geleceği

ÖZDER Başkanı
Ahmet AKÇA

TÖDER Başkanı
İbrahim TAŞEL

ÖZKURBİR Başkanı
B. Enis ŞENER

TÖZOK Başkanı
Zafer ÖZTÜRK

ÖZDEBİR Başkanı
Naci ATALAY

TOBB Eğ. Mec. Başkanı
Metin ÖZER

16.45
17.15

Cafe Break

17.15
19.00

Fethullah GÜNER
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürü
Kurucular Toplantısı

19.00

Akşam Yemeği

09.00
10.00

Kağan KALIN YAZGAN

Yapay Zeka Çağında Eğitimde
Fırsatlar ve Riskler

10.00
10.15

Cafe Break

10.15
11.15

Olcay TOPRAKLI

Özel Öğretim Kurumlarında
Sürdürülebilirlik Stratejileri

11.15
11.45

Av. Mustafa ÇINAR

Özel Öğretim Kurumlarında
Mali ve Hukuki Uygulamalar

11.45
12.00

Otel Check-Out

12.00
13.30

Öğle Arası ve Yemek

13.30
15.00

Hediye Çekilişi
Kapanış Konuşmaları

12-13-14 Aralık'25

0531 850 21 81

www.ozkurbir.org

ÜçDörtBes
ALL STAR